

Bibliothèque numérique

medic@

**Galien / Hippocrate / Mutii, Donatus
a. Donati a Mutiis,... In
interpretationem Galeni super
quatuordecim aphorismos
Hippocratis dialogus...**

Sans imprimeur, 1547.

Cote : 5833

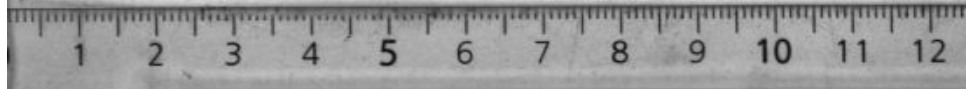
DONATI A M V
TIIS MEDICI, IN INTERPRETA-
tionem Galeni super Quatuordecim Apho-
rismos Hippocratis, Dialogus.

*M V L T A in hoc Dialogo, nunc primum edito,
præter omnium ferè Medicorum hætenus obseruatio-
nem, rara & abstrusa eruditionis enucleantur: multa
in Galeni interpretationes arguissimè animaduertuntur:
non pauca denique ad medicæ artis perfectionem
hætenus desiderata circa finem Dialogi explicantur.*

ANNO DOMINI
M. D. XLVII.

aug. didc. par. il.

NONATI A MUTIIS
HIS MEDICI IN INTERPRETA
TIONEM Galeni super Quatuordecim Apho
rismos Hippocratis Dialogus

M. V. L. X. in hoc Dialogo inter primos esse
præter communem hanc Medicinam hæreticorum
sunt, necesse est hæreticis hæreticis hæreticis
in Galeni interpretatione hæreticis hæreticis
interpretationem hæreticis hæreticis hæreticis
interpretationem hæreticis hæreticis hæreticis

ANNO DOMINI
M. D. XLVII

DIALOGVS QVO LIBRI

AUTHOR DONATVS A MUTIIS,

& Papias Opizonus, Medici, per totam
Italiam clarissimi, colloquuntur.

P A P I A S.

V I D causæ est quæso, mi Dona-
te, cur tuum illum de arte medica
librum, tandē prodire non sinas,
ne tot labores die noctuq; conge-
sti pereāt? D O N A T V S. Id ea
ratione fit, quod liber adhuc ex-
tremam manum desiderat. Quantum nanque pu-
tas laboris esse, ut quis tædiosam Galeni prolixita-
tem, fastidiosasq; eiusdē repetitiones ita subterfu-
giat ut in pauli breuitatem (ne diminutionem di-
cam) non incurrat? Qui (ut nosti) innumeram
regularum copiam ad medicinam pertinentium,
& necessariarum omisit. P A. Pergratum mihi fo-
ret ut ederetur, ob id saltem, quod inuētio nouam
in hac arte methodum, à nemine antehac usitatā,
mire ostendit. D O. Ego, ut tibi gratum faciam,
dijs iuuantibus prorsus enitar. Verum diuturno
mihi tempore opus est, dum interea artem exer-
cere cogor. P A P. Fac saltem interim, ut centum
illi & amplius Galeni errores in Aphorismorum
expositionem perspiciātur. Ex eis nanq; quidam
adeo me oblectant (absit autem uerbo adulatio)
ut pauca admodum iocundiora me legisse memi-
nerim. D O N. Ad magnum negotium, ne dicam
onus, subeundum me animose hortaris. Sed dic
amabo, quàm frequens putas murmur excitabi-

A 2

DIALOGVS IN ALIQVOT

tur? Quæ nam inter medicos susurratiões suboriçtur? hac præsertim nostra tempestate, in qua paucos admodũ reperias, qui rationibus operam nauent; sed maxima hominũ pars priscorum tantum autoritatibus inuigilat, rectene an perperã quidpiã dicatur, parum animaduertēs. Quoniam ab incauto uulgo is doctior esse censetur, qui numerosiores autoritates in medium protulerit; quamuis Sapiens scribat, Minimum esse ab autoritate locum. Nõ sacrilegiũ igitur modo, sed piaculum inexpiabile uidebitur, si quis fateri audeat Galenum errasse, magnus quamuis Aristoteles, insignis adeo philosophus, errorũ aliquot notam subterfugere non ualuerit, & de Danubiũ ortu, deq; Via lactea nuncupata, necnon de maris fluxu atque refluxu: & etiãnum forsan de loci quidditate, atque in alijs plerisq; locis: quorũ nõnullos adnotaueram ego in libro de Animalũ partibus, dum mihi ab almo Venetorum Medicorum collegio mandatum esset, ut Anatomem interpretarer. Sed dum id temporis Ragusium contendo, negotium hoc expleuit, summa cum omnium admiratione doctissimus Trinchauella. Quos tamen omnes, etsi breuitatis causa prætermittere libeat, unũ ex eis solummodo, à me recenter inuentũ, quàm libentissime explicarẽ, modo res hæc tibi haud molesta foret. P A. Quinimo non parũ ægre ferrem, ni mihi protinus illum indicares. D O. Scribit igitur Aristoteles in eo quem de generatione animalium edidit libro, Mulierũ menstrua earum semen esse, quodq; ab eis in Veneris cõgressu deciditur, nequaquam semen dici posse, sed uterĩ quoddam proprium excrementum, illis à natura solius oblationis

ctationis causa datum. Hoc autem duabus præci-
 pue rationibus comprobare nititur: quarum una
 à tempore, à feminis autem definitione altera su-
 mebatur. Eodem igitur, inquit, tempore mulieri-
 bus menses erumpunt, quo maribus genitura fie-
 ri incipit, & secerni; necnon desinente ætate abo-
 letur maribus generandi facultas, foeminis uero
 menstruorum profluuium. Si eodem etenim desi-
 nentis ætatis tempore utrunq; aboleri dixisset,
 ipsius certe ratio à nemine confringi posset. Verū
 longe secus euenit. In foeminis nanque bonæ ua-
 litudinis, annum quinquagesimum mensium eru-
 ptio non excedit: uiri autem septuagesimum an-
 num nati, nedum semen secernere, sed ex eis qui-
 dam propagare etiā ualent, quemadmodum &
 eiusdem ætatis mulieres, excrementum uteri pro-
 prium (ut Aristotelis more loquar) si coierint ex-
 cernunt. Conuenit igitur longe magis (ut uides)
 excrementum hoc in eius abolitione cum uiri se-
 mine, quā mulierū menses. An nōne inter ini-
 tiā quoque, eodemmet tempore, quo menses in
 puellis erumpunt, hoc etiā in eis excernitur excre-
 mentum? P A. Utique, ipsomet maxime hæc in li-
 bro de Natura animalium dicente: Cum pueri se-
 men emittunt, foeminis etiam per id tempus, quæ
 Menstrua uocantur, erumpunt. Subdit autem po-
 stea: Fit etiā ut per id tempus custodiri præcipue
 debeant: maxime enim ad usum rei Veneræ inci-
 tantur, cum hæc incipiunt. D O. Non minus igi-
 tur hoc, quā illud, eo quo in pueris tempore se-
 men secerni inchoat, in puellis excernitur. P A P.
 Nec aliter (dubio omni procul) iure dici potest.
 D O. Ecce quā facile fuerit, hanc Aristotelis ra-

DONATVS IN ALIQVOT

tionem irritam facere: quin illi potius etiam aduer-
 sari, quis deinceps negabit? Nunc ad eam, quæ à
 definitione proficiscebatur, accedamus. Dicebat
 itaq; Cum nil aliud semen sit, quàm ultimi alimen-
 ti utilis excrementū, sanguinis scilicet, cuius men-
 struum excrementum esse, pro comperto satis ha-
 beatur, ut ipsum igitur semen esse fateamur neces-
 se est. Ad quem ut nunc pauca hæc dixisse sat-
 fuerit, cum in Cōmētarijs de Semine, de hoc abun-
 de disputatum sit. Dicat Aristoteles quæso, Num
 mulierum lac semen esse censeat? Si affirmet, dug
 igitur secretiones seminales agentur, menstrui sci-
 licet & lactis: si neget, quis adeo rudis inuenia-
 tur, quem fugiat, lac excrementū sanguinis esse?
 nec obstat ipsius albedo, cum ipsum quoque uiri
 semen album existat. Non secus igitur ut de men-
 struis dicebatur, ipsum quoq; ex definitione hæc
 semen esse dicitur. P A. Mullam per deū tua hæc
 ratio responsionem mihi uidetur admittere. Ut ti-
 bi tamen ingenue uerum fatear, ipsum antehac
 Aristotelem admirabar, ut qui hanc feminis defi-
 nitionē diuinitus inuenisset. D O. At me hercule,
 res hæc mihi (quod pace tantū uiri dixerim) ridicu-
 la semper uisa est, ut quæ coegerit hominem (tan-
 tum alioquin philosophum) in hanc adeo absur-
 dam sententiā ire. Proh deū fidem, quam simi-
 litudinem, uel in quo menstrua cum uiri semine
 conueniunt? An quantitate forsan, uel colore, aut
 eorum re quapiam, qua excrementum illud, quod
 ipse uteri proprium esse putabat, semini cōuenire
 ostendam, quin potius ipsum semen esse ualidissi-
 mis rationibus mōstrabo? Et primū à pari utriusq;
 in Veneris uoluptate ratione sumpta, ac eadem
 in

in utrisq; quantitate, nec non colore consimili, & (ut Medicorū more loquar) ab eodem substantiæ modo, hoc est lentoris cuiusdā, quo facilius utero inhæreat. Quòd si Aristoteles diligentius mulieres examinasset, sciuisset utique eas, dum immodice Venere abutuntur, cruenti nescio quid excernere, haud absimili ferè modo, quo uiris euenire cōsuevit interdū. Ex quibus indicabat, nō minus hoc, quàm illud à sanguine gigni. Postremo, nunc ut mihi attentas aures præstes, quæso. Quonam amabò pacto fieri potuit, ut tam præclarus in Anatome uir (quem in ea Galenus præcis omnibus præponit) seminaria uasa, non uiderit, quæ præparantia nuncupantur, ortum in mulieribus trahere perinde ac in uiris: sinistrum scilicet à uena, & arteria emulgentibus; dextrum autem à uena cele, & arteria ahorta, quæ sanguine referta plurimis inuolutionibus (ut sui mora albedinē contrahat) ad testes usq; descendūt. Ultra quos, Deferrentiū nomen sortita, ad penis radicem in uiris, ad uteri autem concauum prope ipsius os in foeminis terminantur. In his igitur non secus in mulieribus quàm in uiris sæpius aperte uidere est, his qui frequentius in Anatome uersantur, eandem huius excrementi quantitatem, colorem consimilem, nec non similitē substantiæ modū: cumq; pari uoluptate excernatur, ac per meatus cōsimiles, quis in uiris semen ipsum esse, in foeminis autem non esse audeat affirmare? Testorq; deū, me sæpius huius fuisse sententię, hanc ipsum seminalium uasorum structuram ignorasse, secus has penè ineptias nō protulisset. P A. Nec (ut hoc ego quoque adijciā) credere dignum est, naturam tanto studio, artifi-

I N P R I M V M

cioq̄ tam grandī, hæc seminarīa uasa in foeminis
 fabricasse, solius causa oblectationis. D O. Si phi-
 losophorum igitur omnīū facile princeps Aristo-
 teles, errore conuincitur, & quidem satis aperto,
 cur non itē Galenus, nulla ei trutinā (procul etiā)
 comparādus? Ne tamen nōnullis maleuolis medi-
 cis latrandi ansam præbeam, eos librariorū incu-
 di subijcere nolo. P A. Ne uelis quæso Donate id
 inspicere. Etenim te certiore reddo, ut quo quis
 doctior fuerit, eò mirificè hos tuos labores cōmen-
 dabit. Quid tu de alijs curas? D O. Eia age igitur,
 ut tibi, cui nō parum debeo, morem geram, Qua-
 tuordecim ipsius errores imprimi permittam, seor-
 sum in singulo uolumine binos, qui referato for-
 tuite libro nobis sese primum obtulerint: quos si
 ab eruditioribus cōmendari sensero, reliquos pa-
 riter imprimēdos curabo. P A. Ut nunc tu facias
 quod libuerit, cæterū ne primum omittas uelim:
 in eo nanq̄ diuinationis aliquid inesse conspicuū
 est. D O. Quin contra potius, mēas illi rationes
 Grāmatices regulis inniti, rebusq̄ friuolis dicēt.
 P A. Tu modo, ut monemus, intrepide peragas,
 atque pro re tutissima teneas, te doctis omnibus
 satisfacturum. D O. Fiat igitur, ut præcipis.

A P H O R I S M V S P R I M V S L I B R I I.

Vita breuis, ars uero longa, occasio au-
 tem præceps, experimentum periculosum,
 iudiciū difficile. Nec solū seipsum præstare
 oportet opportuna facientē, sed & ægrum,
 & assidentes, & exteriora,

Non

APHORISMVM LIB. I.

5

Non miror, Clarissime uir, tot, tamq̄ uarias in-
 terpretationes à priscis Hippocratis expositori-
 bus inuentas, ut quid sibi in hoc Aphorismo uolu-
 isset, docerent. Quos omnes à Galeno iure repro-
 bari censeo. Ipsum tamen multo magis demiror
 (præstatis alioquin ingenij uirum) ut qui nonnulla
 hic necessario desiderari non uiderit. Duo autem
 præcipue ad hoc asserendū me cōpulere. Illudq̄
 in primis, quod cum unicus tantummodo sis (om-
 nium opinione) totus hic Aphorismus, nullam ui-
 detur pars posterior cum præcedente continuita-
 tem habere, siue priscorum interpretum, siue Ga-
 leni sententiā sequamur. P A. Testor deum me
 quoq̄ hoc idē aliàs adnotasse. D O. Idcirco ipsum
 credidi quādoq̄ illam ex instituto subtrixisse. Ait
 deinceps Hippocrates, Nec solū seipsum præstare
 oportet opportuna facientem. Quid tu per illud
 Seipsum intelligi debere putas? P A. O quis est
 qui nesciat? D O. Quid nam? P A. Medicum. D O.
 Vbi nam gentiū amabò, aut à quo mediocris etiā
 eruditionis authore, nedum à grauissimo, atq̄ di-
 uino penè Hippocrate, Græcæq̄ linguæ sibi cōge-
 nitæ peritissimo; ubi, inquam, auditū à seculo est,
 Pronomē hoc Relatiuū Seipsum, in eloquutione
 quapiam poni, ni de eiusdem antecedente prius
 mentio facta fuerit? Quis ipsum inde in dicendo
 eundem non putet? P A. Eoq̄ magis, quo (ut asse-
 rit in Commento Galenus) forte fuit hic liber om-
 nium primus, quos idem ediderit. Quocirca ego
 pariter hic aliquid omnino desiderari firmiter te-
 neo. Verū quid tu nam fore illud existimas? D O.
 Afferit Galenus in de Plenitudine Commētarijs,
 artē hanc longā esse, quia res arduæ uno uolumi-

B

ne doceri nō possunt. Tu quoque nosti, optimū oportere medicū, exactam ut habeat anatomes peritiā, membrorumq; omnium usum calleat. Quæ quāto tēpore & labore nancisci quis possit, nouit aliās Carpus, nouit excellentissimus Massa, peritissimūq; ac præclarissimū Vessalius, aliūq; complures, qui huic rei propēsius operam nauāt. Sed quid de simplicium medicamentorum copia dicam? deq; eorundem facultatibus, ita ut præ rei difficultate magnitudinē paucis admodum datum sit apicem attingere. Quid ad hæc de tanta morborum uarietate, copiaq; innumera edisserā? ac de tot eorundem causis & symptomatis? ut infinitas penē curandī regulas præteream. Hæc sunt mi Opizone, quæ longam hanc artem efficiunt. P A. Nec secus dicere iure quispiam potest. D O. Breuitatis uitæ scilicet respectu, hoc est, eius tēporis curriculi, quo studio incumbere ualemus. Ut eo non intermisso, uitæ breuitas, artis longitudinē compēsetur. Quo fit, ut si alijs in artibus illos admiremur, qui in illis præcelluerunt; nō immerito qui hac in arte tales se præstiterunt (præ eius inenarrabili difficultate) in deorum loco habiti sunt. Ex his quis Medicū studiosum esse oportere negabit? P A. Nemo sanæ mentis hercle. D O. Eoq; magis quo eam Galenus cum tot suis, tamq; prolixis interdum Commētarijs nedum longam, sed longissimam fecit. P A. Sine hoc obsecro, & ad sequentiā pergas. D O. Hippocratis uerba, Occasio autem præceptus, Galenus, Hoc ait, duocq; reliqua ab eo dicta, ut ex his artis longitudinem ostenderet. At quid precor facit præceptus occasio ad artis longitudinem? Id etenim præceptus ab omnibus dicitur,

APHORISMVM LIB. I.

stus, quod uehemēter celer est. Occasio igitur præ-
 ceptus dicitur, Vbi, exempli causa, cuiusdam hodie
 sanguinem mittere expedit, aut eundem materia
 turgentē medicamento purgare. Quod si secordia
 distuleris, iam præterita occasione, facile æger ad
 interitum, uel ad magnum saltem discrimen du-
 cetur. Non igitur longitudinis artis ratione dictū
 est, Occasio præceptus. Verum ut potius insinuaret
 medicū accuratū esse oportere ac diligentē, ne be-
 ne agēdi opportunitatē amittat. P A. Id ego quoque
 adijciam, Si namque per occasionē præcipitem, lon-
 gitudinē artis indicare uoluisset, utique minime sic
 dixisset, Occasio autem præceptus: uerū sic potius, Ars
 uero longa, quoniā occasio præceptus. D O. Satius
 itaque fuisset Galenū in de Atra bile Cōmentario-
 rum sententia perstitisse. Quis amabō tam hebetis
 ingenij uir inueniatur, quem fugiat ob ea, quæ de
 longitudine artis diximus, uitæ breuitatis respec-
 ctu, ipsum indicare uoluisset, Medicū oportere stu-
 diosum esse, ob occasionem uero præcipitem, dili-
 gentem & accuratum? P A. Nemo profus, D O.
 Cum insuper experimentum periculosum esse as-
 seruerit, siue fallax dicere libeat (utroque enim mo-
 do σφαλερῆ illud uerti potest) quid ipsum pro hoc
 uoluisse reris? P A P. Nosti equidem pro ætatis ra-
 tione, cōsuetudinisque & temporis, ac aliarū rerum
 plurimarum remedia uariari: ita ut quod uni nūc
 opem ferre potest, alteri perniciē afferat. Quo fit,
 ut nemo præter diutius in arte exercitatum, reme-
 dijs opportunis uti, citra ægroti discrimen queat.
 Et cum ex accidenti præterea aliquid eis cōferat,
 aliud autē ex sua ipsius natura (siue per se dicas)
 atque hoc nō nisi ab eo, qui ingenio perspicax sit,

IN PRIMVM

discerni queat, iure subiunxit, Iudicium difficile; siue per ipsum (ut Galenus sensit) rationem, siue maius quodpiam intelligatur. Subiūxit inquam, Iudiciū difficile. Vt ex hoc innueret oportere medicum natura prudentem esse. D O. Recte equidem admodum. Nam & Galenus utrunq; horum ea de causa in medico esse oportere asseruit, exercitatus scilicet ut esset, & natura prudēs; & in calce octauī libri artis curatiuæ, ac in Commentarijs de Crisibus, Si studiosus igitur Medicus fuerit, diligensq; & accuratus, necnon exercitatus, & natura prudēs (uel si quis perspicacior uniuersa hæc, uno uerbo cōpleti sciat) an putas quæ opportuna sunt, faciet? P A P. Faciet certe. D O. Hæc ergo in Aphorismo desideratur, ita ut sic legēdus ueniat:

Vita breuis, ars uero longa, occasio autē præceps, experimentum periculosum, iudicium difficile. Oportet ergo medicum studiosum esse, diligentem, exercitatum, & natura prudentem; nec oportet solum seipsum præstare opportuna facientē, sed & reliqua.

Ecce Aphorismi sensum per tot secula abstrusum, quā perspicuus redditus sit, quāq; aperte, quid ibi uoluerit Hippocrates, mōstretur; quæ res tantum laboris uisa est priscais expositōribus intulisse. Ecce iterum quā apte secunda ipsius pars cum prima contineretur. Nec illud seipsum ipsum posthac amplius redarguet. P A. Macie uirtute esto Donate, q̄ etenim quis, eruditior fuerit, quoq; magis animum adhibuerit, eo mirificentius tuum hoc inuentum extollet, & admirabitur.

Verum

Verum iam tempus exposulat, ut ad sequentia properemus.

APHORISMVS XIX. PRIMI LIBRI.

His qui per circuitus accessionem habent, nihil dare oportet, neque cogere, sed subtrahere adiectioni ante iudicationes.

Galeniverba.

Quod autem dicitur, Ante iudicationes, uel ante accessiones quascunq; simpliciter, uel ante morbi uigores, uel ante illas quæ proprie iudicationes nominantur, est intelligendum. Primus autem intellectus magis uidetur ad propositum pertinere, si uidelicet, ante accessiones intelligamus. Nam de morbi uigore retro dictum est, & si de hoc intelligatur, de iudicatione etiam intelligetur: quoniam magna ex parte morbo in suo uigore consistente fiunt iudicationes. D O. Hoc unum in primis abs te petam, Opizone doctissime, cum familiarissimum tibi Hippocratem habeas, nunquid uspiam forte in eo legeris ut per Crises accessiones intellexerit? P A. Nusquam certe quod meminerim. D O. Nunquid alias forsan apud Galenum, cuius toties Commentaria euoluisti, ut illa nobis sine menda traderes? P A P. Minus etiam. D O N. Quantopere igitur putas, si quos hæc scripsisse legisset, eos (ut sapius consuevit) increparet; imò contenta, sublimi q; uoce diceret, Indignum Hippocratica lectione eum esse, qui tanta in hac Crisis dictione, abusione uti ausus fuisset, ut quæ ne minimam cum accessionibus affinitatem habeat, Ipsum tamen non puduit tenui admodum ratione, quin falsa potius (ut paulò post ostendam) id

B 3

IN XIX. APHORIS.

quod alijs crimini daret, asserere. Quod, ut apertius constet, primum dicas oportet, Cur in morbi uigore tenuissimo uictu uti expediat? P A P. Miror quod id quaesieris. Num forte te latet hoc docuisse Galenū, Naturam, dicentē, per id tempus coctioni occupatā, quam cibo impedire nefas est? D O. Optime. Verum cum morbi uigor (ipso etiā teste) ad duos saepius dies, & ad tres nōnunquam duret, nunquid id omne tempus aegrotos inedia summa traducere sines? P A. Absit. Mellicratō nanq; eos saltē, uel ptisanā cremore alerem: nā & hāc inter tenuissimas uictus rationes ab ipsomet annumerātur. D O. Sed dicas uelim, in qua morbi uigoris parte parcius cibares? P A P. Quis nesciat, quod in eius fine? cum semper (ut ipse docebat) crises fiāt in extrema uigoris parte, in qua natura non modo coctioni occupata est, sed magno conamine materiam extrudere tentat. Hinc saepius stolidi Medici seuis symptomatis insurgentibus deterrentur, minus tunc ergo impedienda. D O. Ex his planē constat, secus esse Ante morbi uigorē dicere, quā Ante crises. Ob id perperam dixit ipse: nam de Morbi uigore retro dictum est, & si de hoc, de iudicatione etiā intelligetur. Et ad hāc, Nunquid acuti morbi omnes crisi terminantur? P A. Minime. Quinimō nōnulli (ut ipse docebat in Commētarijs de Crisibus) sine crisi ad consumptionem usq; perseverāt. D O. Quinam igitur uberius cibandi (ubi interdum in morbi uigore, uel prope ipsum expediat) hī ne, in quibus futura crisis expectatur, an hī in quibus non fuerit indicata? P A P. Postremi utiq; potius, ob iam enarratam causam. D O. Ecce sic quoque certum esse,

esse, aliud esse Ante crises dicere, atque hoc Ante morbi uigorē; atque sic minime Crisis uocabulo abutemur. P A. Nemo Galenum tuis his rationibus conuinci negabit. D O. Superest modò, ut ipsius rationē irritā faciamus. Per Crises etenim nullo pacto morbi uigorē intelligi posse uolebat, quoniā de eo retro dictū fuerat, & si de eo, de iudicatione dictū quoq; esse intelligetur. An non ego pariter Galene, per Crises nequaquam intelligi accessiones posse iure dicam, cum de eis retro in Aphorismo huiusce libri undecimo, tractatū sit? Qui sic ad uerbum habet, In accessionibus abstinere oportet. Vbi tumet in Cōmento dicebas, Voluisse Hippocratem insinuare, de accessionibus cum adsunt, aut paulò post affuturæ sunt. Hoc tamen apertius ipsum docuisse in libro de Victu acutorum. Cur quæso paulò infra non dixit, si hic per Crises, accessiones intelligi oportere uolebat? Dic ingenue precor, quis est, qui ipsum nō putet nō fuisse satis sibi ipsi consciū? P A. Nemo profecto, admirabarēq; antea rationes quibus ipsum conuiceras, nunc uero longe magis admiror rationis suæ cōfutationem. Vnum ueruntamen mihi non parum obstat, cuius gratia in tuā hanc sententiam non ueniam protinus. D O. Quid in causa est? P A. Nōne in singulis morbis perpetuò ueritatem habet, ut instante Crisi alimentū subtrahendum sit? D O N. Perge modo. P A P. Cur de his igitur tantūmodo meminit, qui per circuitus inuadunt? D O. Subtilissime quidem (ut tui semper moris est) instas; quocirca altius mihi rependum est. Morbi igitur, qui exquisita crisi terminantur, acuti sunt omnes; ut in Commentarijs

IN XXV. APHORIS.

de Crisibus afferebatur. E quorum numero acutissimi sunt nonnulli, ac perperacuti, nunquam diem quartam excedentes: de quibus ab ipso dicebatur, Eorum omne tempus status est, ut febris Synochus nuncupata, ardentissimi quoque causi, & acutissimae anginae, ac alij plerique consimiles, qui nullam omnino periodum uel circuitum habent: nihil nunc referat, si excrescentiam dixeris & remissionem. His igitur affectos, si recta ex Hippocratis Methodo curare uolueris, nihil alimenti prorsus exhibebis, Galeno praesertim docente, his in ediam omnimodam esse adhibendam. Superuacaneae igitur de his dixisset, Sed adiectioni subtrahendum. Reliqui uero morbi omnes, siue seorsum febres ex humorum putredine ortum trahentes fuerint, siue uisceris cuiuspiam nobilis inflammationes, ueluti & ipse in sequenti Commento testabatur. Quod utinam non his occurrisset, quam pulchre, dii boni, per ipsummet quam perspicuum errorem, maximumque monstrassem. Excrescentias, inquam, habent, & remissiones, quod nil aliud est, quam per circuitus inuadere. De solis his igitur dixisse oportuit, Sed adiectioni subtrahendum ante iudicationes. P A. Ingeniose admodum, & resolute, utinamque sequentia tanta existant, D O. Nonnulla etiam forsitan praestantiora. P A. Secundus igitur liber referetur.

APHORISMVS XXV. SECVN-

DI LIBRI.

Aestiuæ quartanae magna ex parte breues, Autumnales longae, & maxime quæ hyemem attingunt.

D O.

¶ D O. Exemplo quartanæ (ut longissimo morbo) uoluisse nobis Hippocratem insinuare, morbos quoscunq; æstate breues fieri, hyeme uero longissimos, asserit. Cuiusce rei rationem satis etiã probabilem affert. Humores uidelicet hyeme intus remanere, ueluti latibulis incumbantes, & uires seruari robustas; illud, ne morbi facile soluantur, facere; hoc, ne ægroti moriantur, uiribus interim sufficientibus. At non iniuria quærere quispiam posset, Cur multo plures igiã morbi adnumerantur Autumno fieri ab Hippocrate, uigesimo secundo Aphorismo tertij libri? ut quartanæ, erraticæ febres, lienis, aquæ intercutem, tabes, urinæ stillicidia, coxendicum dolores, asthmata, & atræ bilis: quàm quos in uigesimo tertio ibidem enumerat hyeme fieri? ut laterales morbi, pulmoniæ & apoplexiæ, & alij complures, quorum singuli ferè breui temporis spatio terminantur? Cui sententiæ magnus quodq; Aristoteles adstipulatur in Problematis quærens, Cur hyems acutos pariãnt morbos? & in eo perniciosius ægrotetur, quàm per æstatẽ? Nec Galeni propterea ratio plurimum urget. Præter nanq; athletarum Aristotelis exemplum, ac eorum qui secunda ualetudine fruuntur, quod nullo scilicet premantur morbo, uel pressi celeriter è uita decedunt, atq; sic pariter ægrotantibus hyeme eueniat. Vt condonetur Galeno uolo, Morbos uidelicet hyemales cæteris omnino longiores: uerũ ut seruetur in reliquis paritas, opus est. Sed qui fieri potest, ut frigidi, crassi, lentiq; humores, siccicq; præsertim, hyeme utputa frigidissimo putrescant? cum uix, & ægre calidiores: quo fit, ut in eo rarius ægrotetur. Quod si (ne

C

IN XXV. APHORIS.

à proposito nostro discedamus) per id tēpus quar-
 tanam fieri contingat, illam breuem futuram ob
 humoris atrī exiguitatem, ac eiusdem (sic dixerō)
 benignitatem, infra latius ostendetur. Ad hæc si,
 quod Galenus existimat, uoluisset, ut aphoristicæ
 breuitati indulgeret, clariorisq; sententiæ gratia,
 utique dixisset, Autumnales uero longæ, longissi-
 mæ hyemales : uerum, Maxime quæ hyemē attin-
 gūt, dixit. Quod nil aliud significare posse uidet̃,
 quàm, quæ ex autumnalibus hyemī propinquæ
 sunt. In quam ipse quoque sententiā uel inuitis,
 & quasi ueritate coactus uenit, in nuper allegati
 Aphorismi Commēto : ubi dicebat, Et magis quæ
 ad hyemem coniungūtur. Nisi quis dixerit, ipsum
 de illis, quæ in extrema autumnī parte fiūt, facere
 mentionem, Quem tamen sensum minime repro-
 bat; nec iure quidem poterat. Quis nanq; adeo ru-
 dis inueniatur, qui ex hoc dicendi modo, Autum-
 nales uero longæ, maxime quæ hyemē attingunt,
 non agnoscat de illis intelligi oportere, quæ in au-
 tumni fine oriuntur? Quod clarius ex Græca le-
 ctione constat, quæ sic habet: *οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ μακροί, καὶ μολυσταὶ οἱ πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.* Quin-
 imò prior ibi traditus sensus, extorte admodum,
 & ut in Adagio est, Vi illata, tractus uidetur. Præ-
 terea, nōne distinctius, ac breuius dicere congru-
 um magis fuerat, Morbi æstiuī breues, autumna-
 les longi, longissimiq; hyemales: quàm proluxiori-
 bus, abstrusioribusq; uerbis, ac ueluti (ut aiunt) in
 ænigmate, quartanæ exemplo hoc indicare? P A.
 His quantum mihi satisfeceris, dii norunt. D O.
 Quid de his igitur, quæ sequuntur, dices? Ecce
 quàm luce meridiana clarius, doceat Hippocrates
 in

in calce secundi libri de Natura hominis, quartanas autumnales, omnium esse aliorum temporum longissimas. Vbi sic ad uerbum habetur: Cognoueris autem quartanas febres melancholici humoris esse participes, quod per autumnum his homines corripuntur. Qui igitur extra hoc tempus quartana fuerint correpti, sciendum est illis non futuram longam. P A. Fateor equidem me raro admodum quartanam uidiſſe hyemalem, nullam tamen memini me uidiſſe quae ad summum desinente uere non desierit. D O. Ob id ego iuniores admonitos uelim, ut huic rei animum aduertant. Facile enim fiet, ut inde ex praesagio non parum sibi gloriae comparare queant, si modo iuxta Hippocratis, aut Galeni Methodum aegros curauerint; minime autem stolidorum more, qui inter morbi initia saepius medicamentis purgantibus, aestiuas productiores autumnalibus faciunt, quin & ex simplici duplicem, & continentem nonnunquam. P A. Hanc (me iudice) solam tua haec ratio responsionem admittit. Quauis nempe Galenus, duos hos Hippocratis libros esse affirmet, plerumque tamen in secundo supposititia censet. D O. Nonne tamen supposititia quaeque se indicaturum pollicetur? P A. Cur ea negem, quae ex ipsius lectione quilibet scire ualeat? D O. Cur ergo, cum quae de synocho dicebantur confutasset, illinc ad quatuor circiter lineas, & (ut aiunt) sub oculis ipsis de quartana meminisset, ne uerbum quidem de ea fecerit? cum praesertim producto satis sermone, ac ualidissima ratione autumnalem quartanam, caeteris omnibus longiorem esse probaretur? P A. Cogor ego fateri, hanc ipsum tacite sententiam approbasse, fuisseque

IN XLVIII. APHORIS.

eorum, quæ in Aphorismis dixerat, immemorem, D O. Si tot igitur & tanta in alium dicenda habuisset, quandiu putas dixisset? eum nanque dies citius, quam oratio deficeret. P A P. Hoc ego quoque silentio non præteream, Hippocratem in eodem libro (qui tamen locus Galeni etiam opinione minime supposititius est) dixisse: Atra porro bilis autumnæ & plurima & fortissima est. Qui ergo fieri poterit (Nota uerbum, legulei dicunt) ut si plurima & fortissima sit, quartanam febrem longissimam, ac sæuissimam non pariat? D O N. Sunt & pleraque alia in Hippocrate loca, quibus id comprobari facile potest, his tamen ut nunc contentus folium uertam.

APHORISMVS XLVIII. SECVNDVS
DI LIBRI.

In omni corporis motu ubi labor ceperit, quies statim lassitudinem aufert.

D O. Satis sibi uisus est fecisse Galenus dicendo, Siue hoc uerbum Laborare dolere significet, siue fatigari, in utroque nanque sensu uerus est Aphorismus. P A P. Num forte aliud dici poterat in tam perspicuo Aphorismo? D O. Silere potius interpretis muneris est, quam ut rudem uideri auctorem sinat. Quocirca non ab re fuerit pauca quædam præstringere. Dissipato apud agrum Cremonensem Venerorum exercitu, studiosique iuuenes omnes ferè urbem Patavium studio desolatam deseruissent, ego quoque ut studiorum meorum inceptos labores ad optatum finem redigerem, me statim Bononiã contuli, ibique unam cum duobus alijs scholasticis domum conduxì, quorum unus philosophiæ,

phig, legibus alter operam nauabat. Huius (ut fit) cubiculum sæpius ingrediebar. Accidit autē fortuito, ut dum quadā die eius uolumina reuoluo, ad manū locus libri unius uenerit, in quo de Fœno mentio erat. Vbi in ordinarijs glossis ita scriptum inueni: Fœnum, id est herba sicca. Tunc cœpi ridere, ac glossam illā deridere, dicens: O quā admirabilis interpretatio. Aegre ferebat ille sum mopere. Vespere autem cum domum reuersi essemus, illi iterum illudo: tunc me suspiciens, ait: Quid de tuo Hippocrate enarrabis? cuius Aphorismos non secus ac oracula ueneramini: illum tamen nō puduīt dicere, In omni corporis motu ubi labor cœperit, quies statim lassitudinem aufert. Quod non à uiris solum, sed & à mulierculis & pueris, quinimò (iracunde dicebat) & à brutis agnoscitur. Ego qui paulò ante medicinæ initiatus eram, hæc audiens obmutui: res etenim mihi ab eo proponi ridicula uidebatur: fateor q̄p ingenuè me postmodū semper admiratum, quod Galenus Aphorismum hunc spurium esse non dixerit, aut ei sensum aliquem Hippocrate dignū non tradiderit. Nō mireris igitur me dixisse, illi uisum fuisse satisfacisse dicenti, Siue hoc uerbū laborare dolere significet, siue fatigari, cum in utroq; sensu uerus sit Aphorismus. Nos autem ut pro uiribus præstemus operæpretium fuerit, ne à uanis legis posthac Hippocrates illudatur. PA. Tuum tamen erit hanc prouinciā capere, ut qui toties tuum ipsum facias. DO. Faciam quā libenter: interim tamen præstantis aliquid excogita. Tres lassitudinis modos (spontinis ut nunc omissis) cū corpora immoderatus se exercuerint oriri, doce.

aiij

C 3

IN XLVIII. APHORIS.

bat Galenus in Commentarijs de Salubribus, Viscerofam uidelicet, Tensiuam, & (ut sic dicā) Apoflemofam, Primam autem in ea corpora incidere, quæ prauū succi sunt, & quorū humores acrimoniam habent, cum immoderatiū se exercēt: secundam uero, ubi humorum sola copia abundet: tertiam, cum utrunq; affuerit. Nihil tamen obstare dicebat, quin in corporibus quoq; boni succi lassitudo aliqua proueniat ob exercitationis nimium excessum. Hi igitur cum motus ratione dolere incœperint, non modo protinus cum quieuerint ab eis aufertur lassitudo, sed etiā uoluptate afficiunt. Ab excrementitijs uero corporibus, siue ob humorum copiam, uel eorundem acrimoniam, aut utrunq; talia extiterint, tantum abest ut protinus lassitudo tollatur, ut omninō egeant uel longa quiete, aut ex oleo dulci frictione, & nonnunquā in aquis medijs temperamenti mora, ac sæpius ut denuo sequenti die sese exerceant, alijsq; quam pluribus remedijs illic à Galeno adamussim enumeratis. Vt igitur inter hæc, & corpora illa discrimen faceret, hunc Aphorismum monumētis tradidit. P. A. P. Forte quispiam dicere etiā posset, Hippocratē nos admonuisse, ne ultra laboris initium exerceamur, secus sola quiete protinus lassitudo non auferetur. Nec obstat, quod Galenus dixerit, Siue sint fatigata ut uix agere aliquid possint. Propterea non possum non admirari, te non animaduertisse ipsum his uerbis Hippocrati aduersari: inquit etenim Hippocrates, In omni corporis motu cum cœperit quis dolere. An forte si adeo fatigata corpora fuerint, ut uix se mouere queant, erit illud doloris initium? D. O. Minime. Quin

Quin potius finis. Vel hoc nihilominus, uel illud dicatur, siue à solertiori uiro aliud quid præstantius inueniatur, nō multum refert, dum modo sic Aphorismus interpretur, ut puerilia Hippocrates docuisse nō uideatur. Sed de his satis, reliquū est, ut uideamus num forte insigni aliquid tertius liber afferat.

APHORISMVS PRIMVS TER-

TII LIBRI.

Mutationes temporum potissimum pariunt morbos, & in temporibus magnæ mutationes, aut frigoris aut caloris, & alia pro ratione eodem modo.

DON. Placeret Galeno eorum sententiā, qui per temporum mutationes eorundē successiones intelligebant, utputa cum hyems in uer mutatur, & uer in æstatem, & de reliquīs eodem modo; nisi adiectum hic foret uerbum illud Potissimum. Inquit etenim, Cum in his successionibus nō magis fiant morbi quàm soluantur, quomodo in eis potissimum morbi fiunt? Iure quidē ei sententiā hæc placere debuit. Quis nanque ex hoc dicendi modo id nō uidet dici oportere? Cum in secūda præsertim Aphorismi parte dictum sit, Magnæ mutationes caloris aut frigoris; per hæc innuēs, temporum successiones ex seipsis nullo adiecto morbos parere, tempora uero ipsa id efficere nequaquam posse, nisi in eis magnæ mutationes oriātur. Ecce quàm commode sic aptetur illud, Mutationes temporū: huic, Et in temporibus; quod Galeni sensu approbato difficulter admodum fieri poterit, qui sic habet; Melius fuerit igitur ob illius Potissimū

adiectionem, per mutationes temporū intelligere
 eas, quæ fiunt secundū illorum temperaturas al-
 terationes. Hæ siquidem sunt, quæ potissimum ge-
 nerant morbos, quando multæ, alia post aliã fiunt
 alterationes, quemadmodum paulò post dicit.
 Utinam postrema hæc uerba subticuisset. P. A. P.
 Cur nam? D. O. Cur petis tu? An fortè oblitus fue-
 rat eorum, quæ dixerat in Commēto Aphorismi
 XIX. primi libri. Vbi per Crises nequaquam in-
 telligi posse uolebat morbi utgorem, quia de eo
 retro dictum fuerat. Quonam pacto igitur hic per
 temporum mutationes intelligimus eas, quæ fiunt
 secundū eorum temperaturas alterationes? Cum
 de eis paulo post diciturus sit, uel saltem hac conti-
 nuatione dicendum fuerat, Mutationes temporū
 potissimum pariūt morbos. Vt si hyems sicca fue-
 rit, uer uerò pluuiosum & reliqua. An nōne insu-
 per, infra dicebat ipse, Sæpius ob duorum tempo-
 rum mutationes fieri, ut qui in uno eorum orian-
 tur, in altero soluantur? ut si hyemi sicca, uer plu-
 uiosum successerit, morbi hyemis uere soluantur.
 Quin nō minus, etiam si trium fuerint temporum
 uariæ mutationes, id fieri poterit. Quomodo igit
 fieri poterit semper ueritatē habere, Mutationes
 temporum potissimum pariūt morbos? Ex his fa-
 cile scire licet merito fuisse illorum sententiam ap-
 probandam, cum præsertim Potissimum illud nō
 obstat. Vt namq; condonetur Galeno in temporū
 successibus non magis fieri morbos, quàm etiã
 solui. Dico Potissimum non fuisse adiectum sani-
 tatis ratione, sed temporum ipsorum potius. Ita ut
 nequaquam sit Aphorismi sensus, per hoc Potissi-
 mum magis in eis fieri morbos quàm solui: sed ma-
 gis

gis in successione temporum fieri, quam in temporibus ipsis, in quibus (ut experientia indies docet) raro admodum morbi generatur citra magnas mutationes, at in temporum successione plurimum semper. Secus Galeno illorum sententia placere (ueluti falsa) non debuerat. P A P. Sunt hæc quidem arguta satis, sed uideamus superest, nunquid meliora præstare ualeas. D O N. Morare tantisper quaeso, ut agnoscam an forte hoc, Et in temporibus magnæ mutationes, aliam expositionem admittat, præter à Galeno adductam. Extat apud me nanque Græcus quidam Aphorismorum interpretes, forte Galeno uetustior, secus nescire, cur interdum ipsum non allegasset, cum præsertim in nonnullis ab eo dissentiat. Quo factum est (ingeni nancq; dicebat ille, pudoris est fateri per quem profeceris) ut non parum me in quibusdam in Galenum dictis iuuerit. Hic itaq; per magnas in temporibus mutationes, intelligi uult eas, quæ ad naturæ temporis contrarietatem labuntur: ut puta si ætas, quæ secundum sui naturam calida est & sicca, frigida fuerit & humida, atque de alijs pariter. P A. Non est hæc omnino spernenda interpretatio, progrediamur tamen.

APHORISMVS XV. TER.

TII LIBRI.

Ex anni autem constitutionibus, quod in totum dixerim, siccitates imbribus sunt salubriores, & minus mortiferæ.

D O N. Mirum in modum lætor, hunc nobis occurrisse Aphorismum, in quo nihil quod eruditionem, aut ingenij acumen exoptulet, dicendum hæc

D

IN XV. APHORIS.

beo, ne ex proposito uidear eos selegisse, quos ceteris præstantiores iudicasset. Nec putes uelim me in hoc libro aliquos deligere non ualuisse, qui aliorum nulli cederent, hinc sumpto exemplo, si etenim ingeniosior quispiam Aphorismi undecimi Commentum legat, his quæ collatis illis quæ in libro de Aere, & locis, & aqua ab utroque dicuntur, agnoscat facile in quanto fuerit errore uersatus. Nunc satis fuerit, quid hic dicendum habeam, paucis ab soluere. Cum retro in Aphorismo septimo dictum sit, in siccitatibus febres acutas fieri; millies autem Galenus dixerit, acutos morbos eos esse, qui cito cum discrimine terminantur. Cui etiam sententiæ Græcus ille meus interpret, his uerbis adstipulat, αὐτῆ τοίνυν ἡ ξηρότης, ὀλίγα μὲν ποιεῖ νοσήματα, ὀφέει δὲ, καὶ θανάτου, hoc est, Ipsa igitur siccitas, paucos quidem efficit morbos, acutos uero et graues. Cur ergo minus mortiferæ dixerit docuisse debuit, an forte minus mortiferæ, quia in eis rarius ægrotetur. Quidam etiam Græcarum literarum ignarus, grande aliquid se dixisse putauit, dum dixisset, Non morbus mortiferæ, sed morbiferæ legendum, nesciens Græce sic legi, καὶ νόσον θανατηφόρον: quod nullo pacto huic morbiferæ coaptari potest. Par igitur non fuit, Galenum hæc sicco sic pede præterisse. PA. Eia uideamus quæso, quidnam boni Quartus liber afferat.

APHORISMVS XXII. QUARTI
LIBRI.

Morbis quibuslibet incipientibus, si atrabilis, uel supra, uel infra exierit, letale.

Galenus uerba,

Quando

Quando aliquis incipit morbus, si quid excernitur, naturæ ratione nõ excernitur; cum etenim adsit cruditas humorum, tunc aliquid bene euacuari est impossibile. Quo fit, ut si sine coctionis signis excernatur, exitialis sit casus. DON. Cum quispiam interpres rectum quãdoq; authoris sensum nõ explicet, si quidem aliquid cognitu dignũ asseruerit, tolerabilis quidem est, quamuis etiã aegre; at ubi unã in errorem quoque rapitur, est eius prorsus interpretatio explodenda. Perpetuã quidem ueritatẽ habet, letale esse, cum inter morborum inítia atra bilis excernitur; quod ex huius Aphorismi, atque XXIII. testimonio scire licet, necnon ex eo qui Coacæ prænotiones inscribitur libro, ubi sic ad uerbum habetur: Febrienti si atra bilis sursum aut deorsum in principio prodierit, letale. Et, ut summatim dicam, semper ubi de exitiali eius exitu meminit, Si in principio excernat, adiecit. Quin & Galenus in de Atra bile Commentarijs ita scriptum reliquit: *Quandocunque atra bilis excernitur, semper in perniciem excernitur.* Quamuis perperam generatim hoc dixerit: nam cum nusquam ipsam exitialiter excerni, nisi inter morbi inítia, apud Hippocratem inuenire sit, ipse quoque Galenus in hoc Commento dicebat: Et propter hoc atra bilis, & alius omnis huiuscemodi humor, ubi signa coctionis apparuerint, bonam significat euacuationem. Ecce igitur non semper eam in perniciem excerni, sed ubi solummodo inter inítia extruditur. Veruntamen his, (ut proposito nostro minime attinẽtib) cur quæso dicas, cum de sola atra bile hoc dixisset Hippocrates, ad alios etiã humores Galenus transfudit.

D 2

IN XXII. APHORIS.

Vtq̄ rem hanc exquisitiùs indagemus, à te in primis petā Opizone, ut qui semper fueris omnium diligentissimus obseruator, nūquid ubi humores alios ab atra bile à principio excerni uideris, sint illi in perniciem semper excreti? P A P. Minime gentiū, nec faxit deus, ut ad tot agrotantiū incommoda, hoc illis unum quoq̄ accedat. Obſſe quidem nonnullos interdum uidi, multò tamen citra controuersiam plures euasisse. Qua in re si mentiar, ab hominum utiq̄ consortio explodi dignus forem. D O N. Quinimò & allegata ab eo Hippocratis autoritas ad hanc ipsius sententiā comprobendam, tantū abest ut quod dixerit cōfirmet, ut etiam ei penitus aduersetur: ita illic nanq̄ dicebatur: Cruda inter initia exeuntia indicare iudicationis carentiā, uel labores, uel tempora, uel mortes, uel morborū reditus. Nō semper igitur mors his à principio excretis sequetur, cum interdū iudicationis carentiā, uel labores, uel reliqua indicent. Ecce quā belle suiſſus telis Galenus conuincitur. Satiùs igitur fuerat Aphorismum sinere in suo ueritatis candore, nec quod de sola atra bile uere dicebatur, ad alios etiā humores trāſferre, & causam potius afferre, cur humor hic à principio excretus interimat; ut quod cæteris humoribus deterior, acrior, maligniorq̄ existat, indicio quod ab eo muscæ aufugiant, & terram abradat. Quo fit, ut si tanta eius copia redundet, ut morbis incipiētibus naturam ad sui excretionem irritet, fieri posse nequeat, ut præ sui malignitate ab eadē uincatur, concoquatur, & demum critice extrudatur. Illud tamen obiter non est prætereundum, à Leonicensi, uiro alioquin præstantissimo, haud com-

commode ἢ χρόνος uersum esse, uel tempora: uerum potius cum doctissimo uiro Cornario legendum censeo, uel diuturnitatem. Atque sic sensus clarior redditur. Cum præsertim χρόνος non tempus modo, sed & temporis moram apud Græcos aucthores sæpius significare, linguæ Græcæ peritioribus pro comperto habeatur. P A P. Hoc, ueluti leue quid, quæso prætereamus. Illud enim potius admirandū erat, tot hæcenus, tamq̃ præclaros Galeni interpretes, huic rei in qua tam aperte iure redarguitur, animū non aduerterint. D O. Nō mireris oportet; tantopere nanque apud eos ipsius autoritas inualuit, ut ueluti pecudum more, unus sese post alium præcipitet. Ego uero multo magis Galenum demiror, ut qui nō docuerit, cur cum Hippocrate in uniuersum dixisset, Morbis quibuslibet inchoantibus, si atra bilis supra uel infra exierit, letale, paulō post unico tantū interiecto Aphorismo dixerit, Difficultas intestinorum, si ab atra bile incoeperit, letale. Si nanque hoc in singulis morbis ueritatē habet, quis nesciat (quin longe etiam magis) & in dissenteria ueritatem habere? Nec erat admodum tamen difficile dictu. Interim autem dum aliorū ingenia experiri conducit, ad sequentiā me conuertam.

APHORISMVS LXXIX. QUARTI
LIBRI.

Quibus in urinis harena sub sistunt, his uesica calculo laborat.

Galenī uerba.

Non omnino uesica laborat, sed contingit & renes, quare manifeste errat Aphorismus. D O N.

IN LXXIX. APHORIS.

Hic nō modo Galenus, sua hac adiectione, Aphorismi ueritatē oppressit, quinimō deleuit. Verum admodum pulchram, immensamq; doctrinā omisit, quod ut facilius agnoscat, à te in primis scire cuperem, uiro in cunctis accuratissimo, Nūquid aliquando fuluas harenulas in cuiuspiam matula uideris residentes, præterquam in renum, aut uesicæ calculo uexaretur? P A. Vidi equidem milles, & amplius forte. Et ut ingenuè de me ipso fatear, annum iam agens septuagesimum primum, à trigésimo circiter anno, ad hanc usque diem, unā cum lotio semper harenulas fuluas excreui, citra dolorem, citraq; grauitatem quampiam, aut pondus, aut penis pruritum, aut urinæ suppressionē, & ut generatim dicam, citra omnem, non dixero iudicium, sed calculi suspitionem. D O. Ego me Hercules quoq; Venetijs, necnon Ragusij etiam, ubi per nouennium solus ferè medicam artem exercui, hoc idem sæpissime perspexi: multo tamen (quàm hic) Ragusij pluries. Est etenim ea ciuitas (præ cæteris quas usquam uiderim) renum calculo, ac harenularum generationi maxime obnoxia. P A. Quid pluribus opus est, rudis profecto, parumq; diligēs medicus is censendus est, qui frequentius id nō uiderit. Verum quidnam hæc ad Galenum attinent? D O. Quid attinent, ais? An nōne ex his fateri cogitur, harenulas ab hominibus excerni quādoq; citra renū, aut uesicæ calculum? P A. Quid inde? D O. Nihil ergo sua hac adiectione ad Aphorismi contulit ueritatem. P A P. Erit igitur quoq; Hippocrates nō absimili errore notandus. D O. Minime frater. Vbicunq; etenim de harenulis absolute meminit, de albis semper intel

intellexisse eum, ueri ipsius sectatores affirmant. Cum harena omnis, Rubricę maris etiã (cõtra solidorum sententiam) semper alba conspiciatur. At ubi alterius sortis harenularum meminit, uel fuluas semper, uel tale quiddam adiecit. Pro qua re nunc satis nobis fuerit, sexti Epidemiorum locus, sectionis primę, qui sic ad uerbũ habet: In renem dolor grauis, cum replẽtur cibo, pituitã uomunt; cum uero redundarint dolores ærugínosa, & melius quidem habent; soluantur autem cum cibis euacuati fuerint, harenulæq; fuluæ subsident. Et alibi quoque pluries, quod quisquís Hippocratis dogmatum studiosus approbabit. P A. Iam mihi satis in hoc factum est. Superest tamen ut ostẽdas, quonam albæ harenulę pacto uesicam necessario calculo laborare indicent. D O. Id facile fiet, si me prius modum docueris, quo in renibus harenulæ conficiantur. P A. Nec hoc erit difficile dictu; pituita namq; cum ad renes aliunde truditur, pauca nonnunquam existens, a ualidiori renum calore, in mínimas partes secatur, ad id non parum conducente optimo amplexu. Quæ ita secta, ibidem ob meatuum loci angustiam, tandiu detinentur, quandiu renũ insignis calor eas in harenulas uertat, illuc præsertim sensim ad eò atque guttatim lotio defluente, ut eas ad uesicam trudere nequeat, priusquam in harenulas cõmutentur. D O. Docte admodum, ut tui semper moris est, respõdisti, & si causam, ob quam semper fuluæ appareant, quæ à renibus excernuntur, subticueris. Cum tamen hoc parum ad rem nostram faciat, omittatur, satisq; sit experientia sola, omniumq; cõsensus. Cum in uesica igitur uniuersa hæc secus se habeant, nunquã

*Quomodo in renibus
arenulæ fiunt: uel
de pituita uesica a
calore ad uesicam
truso de calore
uomuntur.*

omni.

IN LXXIX. APHORIS.

in ea harenulæ gigni poterūt. Est etenim primum ipsius calor exiguus adeo, ut pituitā in tenuissimas partes secare nequeat. Ad hoc eiusdem amplitudo accedit, cuius merito eandē strictim (ut par est) haud constringere ualet. Ad istam nanque actionem perficiendam (Galeno etiā teste) appropinquatio desideratur. Quod si ipsam etiam in minimas posse secari partes longo temporis interstitio cōcesserimus, eas tamen multo prius extra trudi oportere, tum ob amplum penis meatum, tum ob urinam ibidem aceruatim collectam, impetuque non paruo foras reiectam, atque sic eas secum ducentem, quis est qui nō uideat? quā ut à tam exiguo calore in harenulas uertantur. P A. Hæc uera quidem sunt omnia, nondum tamen hæcenus docuisti modum, quo harenulæ nonnunquam albæ in matula residere spectentur, curque uesicā semper calculo laborare significant. D O. Lapidem in uesica ortū trahere, nemo est qui ignoret, ac eundem quoque magna ex parte subalbidū esse. Ab eo igitur urina acri colliso, scobes eius illisa, siue ramentū, unā cum lotio egreditur, ac in matulæ fundo residet, colore ad instar collisi lapidis, si præsertim ager adiantū deuorauerit, aut lithospermon cum uino albo potauerit, uel hyrci sanguinē, aut auiculam meam trogloditem, uel ex his aliquod, quod uesicæ calculum comminuere ualet. Ex quibus planè constat, nequaquam harenulas albas in matula conspici posse, nisi lapis in ea cōtentus collidatur. Quotiescunque igitur in matula tales residere spectabuntur, illius uesicā, cuius lotiū fuerit, calculo laborare necesse est; nec secus unquā quispiam euenire comperiet. P A. Utinam nobis posiremo

*Quomodo de pparandis sit
 harenulis in matula
 residere spectantur
 quomodo de pparandis sit*

stremo hic occurrisset Aphorismus: fieri nanque nequaquam posse reor, ut huic doctrina par, aut ingenij acumine nobis sese in posterum offerat.
D O. Cur non? Sunt nanque & alij quam plures huic forte non dispares, qui si in hac non poterūt, in altera editione monstrabuntur, imò & in hoc libro quam plures, sed præ cæteris unum (te etiam iudice) hoc præstantiorem indicare possem. **P A.** Fac ipsum quæso audiam. **D O.** Minime gentiū, cum pollicitis standum sit. **P A P.** An ita me parui facis, ut tibi præcipere non ualeā? **D O.** Quinimò tanti, ut maioris neminem. **P A P.** Ut igitur illum indices precor.

APHORISMVS LXXI. QVARTI LIBRI.

Quibus in septima iudicatur, his nubeculam habet quarta die urina rubram, & alia ex ratione.

D O. In hoc Commento Galenus urinam ait, rubram nubeculam habentem in quarta, iudiciū in septima futurum indicare. An nonne sic Aphorismi sensum peruertit? Aliud nempe dicere: Quibus in septima iudicat, his urina nubeculam habet quarta die rubram: ab hoc, Quibus urina in quarta rubram nubem habet, in septima iudicatur. **P A.** At uero ego hoc, & illud, unum idemq; esse cense rem. **D O.** Serio ne tu, an ioco dicis? Num te forte latet (Galeno etiam teste) morbos quam plures, quamuis acutos, ad consumptionem usque sine Crisi perseverare? **P A.** Quid tum denique? **D O.** Non erit igitur perpetuo uerum, ut quibus urina in quarta rubram nubeculam habuerit, in septima

E

IN LXXI. APHORIS.

semper iudicetur? At contra, Aphorismus semper ueritatē habet, Rides ne tu Opizone, an irrides? P A. Cur non rideam? cum mihi non paruam ridendi occasionē præbueris? In præcedente namq; Aphorismo pollicitus fueras te in hoc nescio quid magni indicaturū. Veruntamen etsi apprime recte, nec immerito Galenum redarguas, tenue tamen hoc est, nec illi procul etiam comparandum. D O. Quiesce tantisper quaeso, meq; benignis auribus ausculta. Ait deinceps: Sed alba multo plus ipsa. Ab illustribus medicis pluries intellexi, Galenum mirum in modum commendari, dum præsertim Hippocratem interpretatur. Ego uero ipsum penē diuinū semper censui, in suis seorsum Commentarijs, in Hippocrate autē exponendo sæpissimē me hallucinatum. An fortē non uides ipsum iterū Hippocrati cōtradicerē? Inquit Hippocrates, His nubeculam rubram habet quarta die urina. Ipse autem adiecit: Et alba multo plus ipsa. Mentitur ergo Hippocrates, si quibus in septima iudicatur, non rubram solum, sed albam quoq; nubeculam habere possit quarta die urina. Cæterū (nunc animum inducas uelim) si urina nubem albā habuerit quarta die, & alia pro ratione eadē, nōne erit materia concocta? P A. Utique. D O. Hoc idem ipsemet infra assererat, dicens: Albæ sunt signum concoctionis manifestum. An nōne centies docuit ipse unā cum Hippocrate, medicū debere naturæ ritu cōcocta mouere? Cur ergo protinus materia in quarta iam cocta non educitur? Est ne natura forsan agens à proposito? ita, ut nunc mouere nolo dicat, in septima mouebo? Vel igitur nunquam amplius, uel in quarta materia iam cōcocta moue-

mouebit. P A P. Admirabilis, testor deum, est hæc
 redargutio, nimia quæ mihi diligentia uideris Mutie
 Galeni scriptis insudasse. D O. Longe maiori cer-
 te Hippocratis dogmatis. Sūt & pleraque alia, quæ
 in hoc Commento dici possent. Veluti quod alle-
 gata Hippocratis autoritas, ad hoc propositum
 minime faciat, cū illic de rubra urina, hypostasi-
 consimili; hic autē de sola nubecula rubra memi-
 nerit; ipsumque Galenū per ipsummet redarguere
 ualerem in ea, quam astruxit proportione de septi-
 ma die ad decimam quartam, undecimaque ad deci-
 mamseptimam, ac in reliquis pariter. Quæ tamen
 omnia in aliud tempus dicēda distuli, cum Quin-
 tus iam liber ad se nos euocet, in quo & si plura
 quam in quopiam alio adnotauerim, unicum ta-
 men duntaxat explicabo, cum tuo iussu Quartus
 alterum nobis surripuerit.

APHORISMVS X. QVIN-

TI LIBRI.

Quicumque ab angina liberantur, his ad
 pulmonem uertitur, & in septem diebus pe-
 reunt. Si uerò has effugerint, liberantur.

D O N. Non est in primis hoc prætereundum,
 haud fortè apposite dictum esse Liberantur; uerum
 potius dicendum erat, Effugiunt. In Græco namque
 codice legere est *διαφυγοσιν*. Cur autē id notasse
 placuerit, paulò post scies. Recte admodum Gale-
 nus dicebat, Nūc ipsi sermo est de trāsmutatione,
 quæ fit ab angina ad pulmonem; debuit uerunta-
 men docere, cur absolute sic dixerit, Quicumque an-
 ginam effugiunt, his ad pulmonem uertitur. Con-
 gruum quippe dicere magis erat, Quicumque angi-

IN X. APHORIS.

Si
 nam effugiunt, si ad pulmonē uertatur, in septem diebus pereunt. Quis nanq; rudis adeo medicus inueniatur, qui ab angina nesciat quencunq; liberari posse, aut sensim materia resoluta, aut eadem suppurata abscessum rumpi, uel quopiam modo alio terminari, præterquā ad pulmonē uertatur? Erat igitur illud Si adijciendū. At mirabitur quispiam fortē me, de tam exigua re rationem habere uoluisse. Verū desinat ille admirari precor, cum item Galenus hoc idem facere sæpius cōsueuerit. Pro qua re comprobāda, satis nunc nobis fuerit, sexti libri Aphorismus x x x v i. cui (quamuis perperam) etiam adiecit, dicens: Vena etiam secta iuuat. Cur ergo id quoque mihi facere non liceat, ut tamen nō liceat uolo, cū illud Si minime Aphorismo adijciendum censeam. Hæc dixisse tamen uolui, ut doctiores agnoscant, quā sicco (ut aiūt) pede, Galenus interdum Hippocratem interpretetur, ubi præsertim abditioris cuiuspiā doctrinæ copia desiderat. Ipsum igitur docuisse licuit, cur absolute sic dixerit Hippocrates, His ad pulmonē uertitur: cum non minus ad uentriculum forsan, & ad pleraq; loca alia uerti posset. Nos itaq; altius repetentes, dicamus Anginam, ubi nulla ratione protinus desinat, ad pulmonem necessario uerti oportere. Quod Hippocrates perspicue insinuaui, cum absolute sic dixerit, His ad pulmonē uertitur. Idcirco Effugiūt dixit, ac si materia anginā faciens fugā petere uideatur. Quod apertius aliàs docebat, dicens: Præter rationem euanescens. Ac si ita Aphorismus legeretur: Quicunq; ab angina præter rationem euanescente liberatur, his ad pulmonem uertitur. Ecce sic igitur non oportere Si
 illud

illud Aphorismo adijcere, neq̄ tam crassa (ut aiūt) Minerua, absolute proferre. Nunc illi sermo est, Cum angina ad pulmonem uertitur. P A. Et si mirifice placeat tua hæc obseruatio, cur tamen ad pulmonem potius, quàm ad uentriculum, aut ad aliam quampiam corporis partem permuetetur angina præter rationem euanescens, scire libèter cuperem, cum non minus gulam, quàm arteriã asperam sæpissime infestet. D O. Forte quod pulmò propinquior, uel ob meatuum amplitudinem maiorem, siue quòd perpetuus inspirationis, respirationisq̄ motus in causa sit; aut uerò, quod Natura difficillima solum præter rationem molitur: difficultiorem autē multò anginam esse, quæ anhelitum, quàm quæ deglutionem impediatur, norūt peritiores. Demum quod sic semper fieri, à diligētioribus sit obseruatum. P A. Sunt hæc equidem sapiētia plena, D O. Rursus, nōne quoq̄ fuerat opportunum docere, cur hæc septem dierū spatio præfuerit? Cum pulmonia (angina nanq̄ cum ad pulmonem uertitur, pulmoniam parit) Cum pulmonia, inquam, quarta die sæpius, undecimaq̄ nonnunquam, ac quartadecima quandoq̄, ex Hippocratis sententia, ipsiusq̄ met Galeni, interire queat: Utinam saltem dixisset, hoc ea de causa dictum fuisse, quoniã frequentius eueniat: ualidam tamen habet, fortissimamq̄ rationē, quam ob causam nec serius, neque citius, quàm septem dierum interuallo, ab angina orta pulmonia terminari possit: lōgeq̄ minus in super prætereūdū erat, cur pauperculi interire cogantur, uel suppuratos fieri, ita ut nullus supersit eorum salutis locus. Hæc erant igitur, mi loānes, à præclaris expositoribus

IN VI. APHORIS.

expetenda. Cum præsertim pulmonia sputo, sanguinisq; nariū fluxu, uel alui deiectione, uel sensim etiā terminari possit ad salutem. Ad quæ Rin-
 nius noster (quem ingenio plenum esse nosti) dice-
 re solebat, Materiam hanc prauā esse, indicio quod
 Natura eam, nedū critice propulsare, sed nec con-
 coquere, ualuisse; omnis enim huiuscemodi mu-
 tatio, dicebat Galenus, nunquam mites, sed ma-
 gnos morbos insequitur, minusq; id præstare po-
 test pulmonī, ueluti nobiliori membro, affixa. Na-
 tura præsertim nō parum in primo illo certamine
 defessa, nec tantopere tamen, quin eousq; ægro-
 tus esse superstes ualeat, uel suppurari nonnunq̄,
 tantilla forsan interdum coctione parta, dum gu-
 la opprimeretur. Necessario igitur uel hoc tempo-
 ris spatio intereunt, uel paulò post suppurati fiūt.
 P A P. Non est profecto hæc parui facienda ratio,
 quam si Galenus protulisset, Medicorum uulgus
 admiraretur. D O. Verū uel hoc, uel aliud abstru-
 sius satis dicatur, quod iudicio quidē meo magis
 Hippocraticæ doctrinæ forte cōgrueret, nō multi-
 facio. Hæc enim omnia (ut nunc) cū Sextus liber
 iandudum nos toties accersendo fastidierit, omis-
 sa faciemus.

APHORISMVS VI. SEXTI LIBRI.

Renum & uesicæ uitia in senioribus diffi-
 culter sanantur,

*De phlogosia qd Galeno
 non uelut eorum et
 uesicæ uelut in
 uelut.* D O. Urinam acrem horum uiscerum morbos
 irritare, quo difficilius sanentur, recte admodū di-
 ctum est à Galeno, quod quoq; ob indeficiens eo-
 rum opus id eis contingat, forte non minus bene.
 At quod hac sola ratione difficilius sanentur in se-
 nioribus

nioribus renum & uesicæ uitia, perperā dictum
 reor: hoc etiam adiecto, Quoniā & alij morbi om-
 nes (præcipue longi) in eis difficulter sanantur: sic
 etenim necessario redundaret hic Aphorismus.
 Nempe si senes cū singulis alijs ætatibus hoc com-
 mune habent, ut ob perpetuum uiscerum horum
 opus, ac urinæ acrimoniam, male affecta sanentur,
 ob autem solummodo senilem ætatem difficilius,
 propterea quod (ut supra dicebat) erant eorū ui-
 res defectæ. Ad quid oportuit seorsum hūc Apho-
 rismum apponere? nulla alia reddita causa, præter
 eam, quæ in cæteris quoq; ætatibus adducebatur,
 ea solum dempta, quod eorū uires erant defectæ:
 atque sic generatim opportune magis diceretur,
 Morbi omnes in senioribus difficulter sanantur.
 Cum uero (ut ipse dicebat) aliàs dictum fuerit, si
 perflueret omnino Aphorismus. Erat igitur seor-
 sum quæpiam causa afferenda, ob quam scire lice-
 ret, cur nam, dum hæc duo seniorum uiscera ma-
 le haberent, difficilius quàm in cæteris ætatibus sa-
 narentur. Nos itaq; dicimus, quod & si cuiuslibet
 ætatis lotium acre sit, multo tamen maiori acrimo-
 nia refertæ sunt seniorum urinæ, quàm aliarū æta-
 tum, quod præter experientiam ab ipso quoq; Ga-
 leno habetur pluribus in locis. P A P. Quis nam
 adeo in expertus, aut captiosus, ne inuerecundus
 dicā, inuenietur, qui hoc negare audeat? Quem
 certe senioris hominis urinæ potu redarguere par-
 esset. D O N. Hac igitur de causa fit, ut his senilis
 ætatis uisceribus, multo plus lotium, quàm in reli-
 quis ætatibus afferat detrimenti. Quocirca hunc
 Aphorismum, de his solummodo duobus uisceri-
 bus pertractantem, seorsum scripsit Hippocrates.

IN XLIII. APHORIS.

PA. Non poteram certe animo concipere, hic aliquid in Galenum dici posse, quod foret notatu dignum; non minus tamen mihi delectationis attulisti, quam his quæ in præcedente monstraueris; quamuis acutissime multò illic plura docueris, utinam quæ huic quæ sequuntur comparari queant.

DO. Si me unum ex uoto, in hoc libro seligere sineres, horum omnium fortè nulli eum secundum iudicares: uelle autè debes, cum ego alterum tibi pariter extra pactiōnem condonauerim.

PA. Tu interea fac, ut lubet.

APHORISMVS XLIII. SEXTI

LIBRI.

Quibus ex stillicidio urinæ ileos superuenit, in septem diebus pereunt, nisi febre superueniente satis urinæ fluxerit.

DO. Cum Aphorismi cuiuspiam Galenus causam ignorabat, interdum illum Hippocratis esse negabat. Et ne ab hoc sexto libro longius abeamus, in eo diuino penè, & non dixerō doctrina, sed sapientia pleno: Qui in febribus ardentibus tremores fiunt, delirium soluit. O quam præclaram sententiam, à tanto uiro nequaquam (alioquin clarissimo) negligendam, quam utinam memor selegissem: nonnunquam uerò, quod exempli rationē habeat, ueluti in hoc: Erysipelas ab exterioribus uerti ad interiora, non est bonum; ab interioribus autè ad exteriora, bonum. Cum nō esset admodum difficile tamen causam reddere, cur de erysipelate potius, quam de alijs præter naturā tumoribus hoc dixerit. Sapientius etiā, quāuis perperam fortè, quidpiam addit, sicuti in hoc: Difficultatem urinæ ue-

na

na secta iurat. In quo ipse ueluti quid nescio magnum, etiam, adiecit. Quandoque uero Aphorismum redundare asserit, ut in hoc: Si quod gracilium intestinorum scindatur, non coalescit. An non uiderat ipse diuersum esse, si quis dixerit, Non coalescit, ab hoc, Letale est? Utinam saltem dixisset, Hippocratem uoluisse seorsum causam asserre, cur letale esset: ob id scilicet, quod coalescere nequeunt. Verum multo maius est, quod in hoc Aphorismo desideratur. De ueritate demum huius nunc propositi Aphorismi suspicionem habet. Cum nulla namque alia ratione ex urinae stillicidio uoluit fieri posse putaret, praeterquam (una cum priscis expositoribus) a uesicae inflammatione; cumque citra febrem, insignem etiam satis, id euenire non posse, iure existimaret, Hippocratem in cassum dixisse iudicauit. Nisi febre superueniente satis urinae fluxerit, ut quae iam agrum detineat. Quocirca ingeniose Cremas noster dicebat, Cum in Commentarijs de locis affectis dictum fuerit, ob homores in uenis per renes, atque uesicam expurgatos, nonnunquam urinae stillidium euenire: quid prohibet eos affatim ad graciliora intestina trudi, atque illa sui copia obstruendo, uoluit excitare? sumpta a Galeno in hoc Commento uenia dicente, Quod si libeat ponito, a crassioribus quoque ea obstrui posse humoribus, ita ut non ob urinae stillidium ileos fiat, sed ex stillicidio, hoc est, ex ea materia quae stillidium efficiebat, ac si quendam permutationis modum insinuasset. Verum enimvero sic aptius in uniuersum dixisset Hippocrates: Ileos a materia crassa ortus, in septem diebus perimit, nisi febre superueniente satis urinae fluxerit. Et rursus, materiam hanc in intestina

F

humores

Cap. 2. lib. 6. de
mor. aff. lib.

IN XLIII. APHORIS.

nis residentē non uideo, cur non potius per aluū,
quā quod per uesicā attenuata extruderetur.
Nos propterea dicimus, & in primis quidē, Apho-
rismum hunc pro certo Hippocratis esse, & præ-
terquam quod ex Galeni uerbis elici possit, eandē
hanc fuisse antiquorū interpretū mentē, qua de re
nō fuit ausus ipse fortē palā secus asserere. Cōsi-
milis extat sentētia in eo, qui Coacæ prænotiones
inscribitur libro, in quo sic ad uerbū habetur: In
urinæ stillicidīo uoluulus accedens, septima die
perimit, si non febre accedente urina aceruatim
prodeat. Superest autē ut Aphorismi ueritas elu-
cescat. Neminē credo reperias hac in arte medio-
criter etiam exercitatum, qui nō uiderit sæpe en-
terocēle affectos, solis crassioribus intestinis in
scrotum prolapsis uoluulū incurrisse. Nunc pro
exemplo satis fuerit nō ignobilis quædam matro-
na, cuius cum per nōnullos dies nihil uenter deie-
cisset, ob intestina rupto peritonæo parū supra pu-
bem prolapsa; ad quam, cum stercus uomere cœ-
pisset, accessi. Illa igitur & à loco, & à tactu indicio
sumpto, non nisi crassiora fuisse, nemo præter im-
peritos negasset. Ad quam curandā unā Excellēs
quoq; Rauenna accersitus, his, quæ uomitū reicie-
bantur inspectis, protinus aufugiebat. Nondum
enim illi symptomatis huius causa innotuerat: il-
lis tamen per peritum satis ministrum retro non
paruo labore compulsis, materia plurima per al-
uum deiecta conualuit. Nec præterea eruditior
quisquam negabit torminibus quandoq; siue co-
licæ dixeris, si diutius agrotos affligant, ileon su-
peruenire posse. Ex quibus perspicuū planē est,
ad sola crassiora intestina obstructa, uel cōpressa,
uol

uoluulum interdū oriri, nequeūte quod desuper ad graciliora truditur, deorsum prolabi, quod naturam irritans, per supernas partes reijci cogitur. Et quamuis hæc pro mea struenda sententia satis superq̄ forent, hoc unum tamen nō reticebo, me scilicet, ab eo saltē tempore citra, quo de arte medica librum edere proposui, nemini diligentia secundus ut essem, nullis laboribus peperci. Me, inquam, meminī uīdīsse uesicā tumentē adeò, ut supra umbilicum tumor insigniter attolli conspiceretur, ut eam nedum crassiora solum, quilibet anatomes peritus arc̄are posse, sed nō paruam quoq̄ tenuium partem iudicasset: cui rei ut aliquando accuratiores animum adhibeāt, quæso. Dicamus itaq̄ nos, materiam illam, quæ sensim à uenis ad uesicam propulsa stillicidium faciebat, tanta interdū posse copia ad eam affatim trudi, ut quamuis inde pauxillum quid lotij effluat, tantopere tamen illā extendere ualet, unā cū lotio suppresso, ob penis obturatū meatum, ut intestina adeò comprimere queat, ut non secus quàm in enterocele uel torminibus, uoluulus excitari possit: si præsertim ea affuerint, de quibus paulò post dicā. P A P. Hæc tua quamuis expositio uerū Aphorismi sensum aperire uideatur, quid tamen ad Galenum dicēs? cuius (nec immerito) tantī est authoritas, ut ualidissimæ rationis locum sibi uīdicet: uesicam etenim ait, se sæpius uīdīsse supra modū extentā, ex eis tamē (quos uiderit) nullus factus est ileosus. D O. Cur ergo tanto uiro, tamq̄ ingenuo non credam? Sed neq̄ quintanā febrē ipse uīdit, quam te tamen scio, & ex medicis nostris plerosq̄, uīdīsse. Cur præterea quæso, Galeno magis, quàm anti-

IN XLIII. APHORIS.

quioribus clarissimis illis expositoribus credendum? Quod si concessero, an forte putabis maiorem etiam ipsi, quam diuino Hippocrati fidem præstandam? In Aphorismis quæ præfertim, quos ab eo cælesti numine afflato prodisse creditum est. Tot postremo, & tanta, ut tumens uesica uoluulum excitare queat, concurrunt, ut non sit summopere mirandum, si id Galeni æuo non euenerit, aut ipse non uiderit. Atque in primis uesicam pro ratione aliarum corporis partium proportionem, maiorem esse opus est. Quemadmodum indies uidere est, in exiguis quantilibet hominibus, corporis partem aliquam longe magis, quam in maioribus increuisse: tunc etenim sic multo ualidius, multoque plura intestina comprimere repleta ualebit. Cui ut accedat eorundem naturalis angustia, necesse est, ita ut à leui quaque causa obturatur. At si ad hæc obesa quoque fuerint, plurimaque pinguedine referta, quis adeo stolidus, uel impudens inueniatur, qui negare audeat uesicam talem, unam cum sic affectis intestinis, si supra modum extendatur, uoluulum efficere posse? P. A. Sunt hæc certe ingeniosa nimis, uerum quid ad id, quod de prægnantibus obiebat, dices? D. O. Aptius multo poterat hydropicorum exemplo uti, ut non re naturali, sed re præter naturam, quod præter naturam est refelleret. P. A. Me certe mirum in modum tua hac redargutiuncula oblectasti. D. O. N. Hoc ueruntamen, nec illud obstat, quamuis etenim prægnantium uenter prægrandis admodum sit, nequaquam tamen earum uteris usque adeo unquam repletur, ut intestina comprimat. Indicio, quod ipsarum aluus, quin & uesica (præterquam ex morbo) probe munere suo funguntur.

guntur. Hoc insuper adiecto, quod fœtus (ualide etiam) se dimouere queat. Sed quânam amabò fieri potest, ut Galenum latuerit naturâ, hunc in fœminis locum ampliorē, aquaticulumq̄ maiorem procreasse? Aqua uero intercutem affectis, siue aqua illud, siue spiritus fuerit, intra abdomen loci satis inest. Quæ si nimium forte increuerint, tussim sursum pulsa excitâdo, prius ægros necant, quàm ut ileon efficere possint. P A P. Vt hæc uera sint esto, uerum cum & ab inflammata uesica, ac eadem ob lotij suppressionē extenta uoluulus insurgere queat, cuius tu etiam fuisti sententiæ, cur ergo generatim non dixit Hippocrates, Quibus obtumentem uesicam ileos superuenerit, & reliqua; at de stillicidîo solo meminit? D O. Facile quidem dictu foret, si de urinae stillicidîo ueritatem hoc habere potest, longe magis poterit in omnimoda lotij suppressione. Leues tamen hæc responsiones, leuis etiam ingenij uiris permittantur, qui ad ualidissimas quantumlibet rationes, quicquid in buccam uenerit dicere non erubescunt. Quocirca non immerito clarissimus legentium splendor Montanus, quos uulgo Circulos nuncupât, aspernatur. Dicimus propterea nos, Aphorismum intelligi oportere de uesica, ob eam solummodo causam tumente, quam sola superueniēs febris amouere queat. Inflammatio namq̄ suppuratur interdum, suppurataq̄ rumpitur, atque sic uesica detumescēte uoluulus aboletur. Quæ si suppresso lotio intumescat, fistula saltim intro demissa curabitur. At si à pituitæ crassioris & lentæ copia id fieri contingat, sola superueniēs febris opē ferre ualebit. Pituita ob eam attenuata, ac unâ cū plurimo lotio aceruatim pro-

IN LIIII. APHORIS.

pulsa, quod interea ob ipsam penis meatum obtur-
rantē supprimebatur: neque uētibz præ intestino-
rum compressione, deuoratis medicamētis ad ue-
sicam permeare: in extrinsecus aut ad motis haud
tantū roboris esse, ut id præstare ualcant. PAP.
Doleo certe Septimi libri uicem, quinam amabō
fieri potest, ut in eo huic cōpar inueniatur? DO.
Sunt, mi Ioannes, in illo quoq; meliora fortè, sunt
& deteriora, & paria pleraq;. Quicquid tamē for-
tuito nobis occurreret, illud indicabitur.

APHORISMVS LIIII. SEPTI-
MI LIBRI.

Quibus inter uentriculum & septum pi-
tuita reposita est, non habens exitum neque
ad alterū uentrem, his per uenas ad uesicam
pituita uersa soluitur morbus.

DO. Clarius legeretur ut Theodorus, Quæ ad
alterutrum uentrem exitu careat: sic etenim Græ-
cus codex habet, οκ ἔχου ἕξοδου οὐδὲ εἰς ἐντόπιον τῆς λω-
λῶν. Cum Marinus existimasset, nequaquā posse
inter uentriculum & septum pituitam constitui,
quin ad ossa pubis usque deflueret, atque inde ad
uenas transfusi non posset: quāuis tenuis in aqua
intercutem humor nonnunquā excernatur. Pro-
pterea audiendū esse, inquit, inter septum & uen-
trem, pro eo quod est, inter septi carnosam partē
& peritonæi uerticem. Primum igitur ipsum sic
Galenus redarguit, quod non minus pituita per
uenas trudi, si sub eo spatio resideat, quod est sub
membrana abdominis inferiore, quàm si ubi Ma-
rinus dicebat. Secundo uerò, quod abusiua foret
loquutio, si quis dixerit, Inter septum & uentri-
culum

lum, hoc est, peritonæi uerticem, cum huic membranae cum uentriculo nulla intercedat similitudo. Verū, ut hinc exordiar, Quæ nam est abusio maior Galene, tuâ ne an Marini? ut quod satis tibi fecisse putaueris, si materiam hanc in eo amplo epigastri spatio, intra abdominis membranâ interiorem contentâ, sub septo esse ostenderes. At nonne uidebas, non solum eam oportere sub septo esse, sed inter uentriculum & septum, dixerat Hippocrates? O quantopere Marinū increpares, si eum hæc dicentē audiuiſſes. Erat etenim potius redarguendus Hippocrates, cum semper nanque peritonæi uertex inter septum & uentriculū interiaceat, pituitam illam, uelit nolit, inter septum & peritonæum, uel inter peritonæum & uentriculum residere oportet. Qua ratione igitur dixit, Inter septum & uentriculum: hæc erant à Galenio docenda. Insuper si materia hæc ibi loci, ut dicis, contineatur, Cur non deorsum fluat? Quid ad Marinum dicis? An fortè in Commentarijs de usu partium, uel aggressionum anatomicarum docuisti, ibi planitiem quampiã esse, super quam residere queat, ne deorsum labatur? An, ut quidam rudis dicebat, tu quoque dices, ibi eam suo lentore detineri? Cur nõ igitur sic Marino respõdebas? Cum nanq; dixisset, Deorsum fluat; respõdere par erat, Nõ ideo defluit, quia suo hic lentore adhæret. At tenuata quoq; nonne prius fluat deorsum, quàm ut uenas ingrediatur? Huic tandem postremo rationi, ut animū adhibeas quæso. Non uideo quippe, testor deum, quid ad eam, quantulumcunq; illud fuerit, ardui isti Galenistæ dicere possint. P. A.

Quãuis hæctenus mihi tuis his rationibus satisfactum

IN. LIIII. APHORIS.

ctum fuerit, æquo tamen animo te etiã audiam.
 DON. Dixit Hippocrates; Nõ habens exitũ neq̃
 ad alterutrum uentrem. Qui nam Galene precor,
 uentres isti duo sunt? unũ quippe intra abdomen
 amplum illud spatium esse constat: alterum uero
 ut pectoris cõcauitatem dicamus necesse est. Cui
 etiã sententiã antiquus ille meus Aphorismorũ
 interpres his uerbis adstipulatur: καὶ μὴ εἰς ἀπέξο-
 δον, μὴτε εἰς τὸ πρὸ θώρακος κοιλότητα. hoc est, Et nõ
 inuenit transitum, neque ad thoracis concauita-
 tem. Hoc ueruntamen omisso, quo probari facile
 posset, ut si ubi eã contineri dicebat Galenus, nun-
 quam ad pectoris concauitatem truderetur, atq̃
 sic ab Hippocrate frustra dictũ foret, Non habens
 exitum neque ad alterutrum uentrem: ut dicas
 quãso, si intra (ut ait) abdominis membranã con-
 tineatur, nõne in horũ duorũ altero cõtinebit?
 PAP. Vtique. DO. Quonam amabõ igitur dixit
 Hippocrates, Non habens exitum, neq̃ ad alter-
 utrum uentrẽ, cum nanq̃ in eorũ altero resideat,
 ad eum quomodo propelletur? At uero ubi si Ma-
 rinus dicebat cõtineatur (cuius utinã monumẽta
 extarent, ac eorum, qui inter Hippocratem & Ga-
 lenum florere, forsitan ipse non ita elatus ince-
 deret) Si, inquam, ubi Marinus dicebat, cõtinea-
 tur, per septum (quod contangit) thoracis conca-
 uitatem resudando subingredi poterit; nec minus
 ad internum quandoq̃ abdominis spatiũ trudi.
 Quod si ad horum neutrum propelli queat, & do-
 lorem inferat, irritata Natura illam per uenam à
 iecore ad cor ascendentẽ (quinimõ forte rectius,
 unã cum Aristotele, descendentem à corde dicere-
 tur) per eam, inquam, uenam, quæ hinc non pro-
 cul

cul septū unā cum peritonæo perforat, ad descen-
dentem cauam propulsatur, indeq̄ intercedenti-
bus emulgentibus ad renes, perq̄ urinarios mea-
tus ad uesicā tandem. Per eandem quoq̄ uenam
nonnunquam suppuratorū pus ad uesicam haud
ab simili modo trudi potest; nec erit propterea ta-
men (ut quidam putarunt) insigne admodum na-
turæ miraculum. Non est igitur par ratio, ut si hic
residens pituita possit (& facile etiam) per uenas
excerni, poterit pariter si ubi Galenus dicebat
contineatur: cum uena hæc ampla sit satis, paten-
tesq̄ meatus habeat. At illius loci uenæ capilla-
res ferè sunt omnes, per quas uix & raro, ualidissi-
mis etiā medicamentis, hydropicorū aqua (quam-
uis admodū tenuis) extrahi possit. Nunc superest,
ut uideamus, nūquid, quod Marino obijciatur
(quā potius Hippocrati) abusuam scilicet, ac im-
propriam esse huiuscemodi loquutionem (Inter
septum & uentriculū, id est peritonæi uerticem)
ueritatem habeat. P A. Abusuam: Minime. His
nanq̄ uerbis indicare peritonæi locū, super quem
pituita hæc resideret; perinde ac si in ea eius parte
dixisset, quæ uentriculum tegit, atque ob id, inter
septum & uentriculū dixit. D O. At quæret à no-
bis fortè curiosus aliquis, Cur ibi potius, quàm in
quapiam alia peritonæi uerticis parte pituita hæc
contineatur? Qua de re nunc, ut anatomes peri-
tiores alloquamur necesse est, Septum enim ibi,
carnosa scilicet (ut Marinus dicebat) sui parte, ali-
quantisper deorsum inclināt, quod præterquam
quod uisui satis conspicuum sit, hac etiam ratione
comprobat. Si etenim penitus extentū foret, mu-
nere utiq̄ suo dilatationis, constrictionisq̄ fungi

G

IN LIIII. APHORIS.

non posset. Hinc fit, ut peritonæi uertex (ut septo cedit) deorsum & ipsum inclinēt. Ad hunc igitur uerticis peritonæi locum, ueluti ad quandam (sic dixerō) foueā, pituita hæc necessario prolabitur, ac ibidem eousque permanet, quousque ad horum trium locum quempiam trudatur, uel ad thoracis concauitatem per septum resudādo, uel intra abdominis spatium: quod si ad neutrum horum ualeat, ad uesicam eo, quo diximus, modo propulsabitur. P A. Hunc Aphorismum ego, testor deū, Donate, spuriū semper, & nothum esse hæcenus credidi. Nō enī quid sibi uellet Hippocrates mihi satis cōstabat, minusque Galeno interprete, à quo satis mihi fuerat didicisse, ut Marino non crederē, cum Galenus (cui plurimum tribuo) ipsum redarguisset. Verum enim uero nunc eum nulli claritate, ac eruditione postponendum censeo. Vnū hoc tamen insuper te rogatum uelim, ut si quæpiā in sequenti (minus mihi etiā noto) annotaueris, dicere non pigeat. Abditus etenim satis (ut mihi uideatur) eius sensus est. D O. Vno igitur ambo, eodemque calle incedemus. Nosti nanque scio, quanto opere anatome operam nauerim, eorum tamen corpora præcipue secare libuit, qui ob phrenitidē, ut attonitum morbū, anginam, aut pleuritim interierint. Sed, o dii boni, quot tabidos, orthopnoicosque secui? Utque summam dicam, Quoscumque qui ex morbo quopiam è uita decessere, mihi præstita facultate nullis laboribus parcens aperui. Aqua intercutem uerò affectos non minus forte decem, nullus hæcenus tamen inuentus à me est, cuius omentū aqua repletū uiderim. Verum ne uereare nimis, Galenus nanque pro tertio nobis
sefe

sefe sodalem præstabit. Quod, ut tibi (cui non parum debeo) morem geram, protinus apertissime monstrabo, ac unà quæ in Aphorismo adnotaue- rim, aperiam.

APHORISMVS LV. SEPTI-
MI LIBRI.

Quibus hepar aqua plenum in omen- tum eruperit, his ueter aqua repletur, & moriuntur.

D O. Dixeram ego Galenū uerum Aphorismi huius sensum ignorasse: quod ex ipsius met uer- bis facile agnosces. Inquit enim: Vel igitur uult omentū exedi in partibus scilicet dextris ipsius, secundū quas est hepatis uicinū; uel in omentū au- dire oportet, hoc est, in ipsius locum. Ecce quā- perspicue, se utra sententia uerior sit, nescire fatea- tur. P A P. Quis secus dicet, cum ipse rem in du- bium trahat? D O. Secundū tamen sensum magis approbat. Non possum nō moleste plurimū ferre, mi Ioannes, cum audio cuiuspiam authoris inter- pretes, ipsum in docendo rudem, ac imperitum fa- cere, diuinumq; præsertim Hippocratem: an igno- rabant fortē quid peritonæum, quid ue abdomen esset? P A P. Esset profecto hoc asserere impiū. D O. Sic igitur dicendum potius erat, Quibus iecur aqua plenum in peritonæum eruperit, uel in- tra abdomen dixeris. P A. Sic enim utique potius dicendum erat. D O. Primus itaq; sensus, præter- quam quod clarior, magis etiam consentit Apho- risimi uerbis: non eo tamen pacto, quo Galenus existimauit. Quænam dicas uelim conueniētia, aut similitudo est, ut quis dicat, Iecur aqua plenū,

G 2

IN LV. APHORIS.

cum hoc, Vesicæ in hepatis membrana aqua plene
 P A P. Nulla prorsus, D O. Verum nec ueritatem
 quod dicitur, habere potest. Millies quidē & am-
 plius coegit me Aphorismus hic ad macellū mea-
 re, ut plurimorū animalium iecora inspicerem, ut
 num forte has mihi uidendi uesicas quandoq; da-
 retur occasio. Vidi quidem eas & sapius, et in ma-
 cris præcipuè animalibus, quæ forte integre sana
 non fuerant, quas cuiuscunq; uidere facile licet, &
 duas in uno iecore sæpe, atque etiã tres nonnun-
 quam. Tantū autem abest, ut disruptæ omentum,
 aut abdominis uacuitatem replere queant, si in il-
 lam eruperint, ut ne minimã quidem eorum par-
 tem. Nec ualui (testor deum) prima ea uice, qua il-
 las inspexi, risum tenere, eorum memor, quæ hic
 dixerat Galenus. Putabã nanq; me, nō uesiculas,
 sed uesicas quasdã prægrãdes uisurum, in quibus
 aquæ plurima copia cōtineretur. Cū præsertim di-
 xisset Hippocrates Eruperit, perinde ac si impetu
 feratur, diceret, Huius nanq; uocabuli uis est, Im-
 petu ferri. Verum si ab his uesicis per annum per-
 petuò aqua deflueret, uix repletur omentum,
 nedum affatim irrupendo. Atque, ut præcedens
 Aphorismus, mihi nō parui dispēdij in causa fuit,
 ut tandem agnoscerem, an intra abdomen pituita
 residere posset, quin deorsum flueret; hic plurimi
 profecto fuit laboris, temporisq; iacturæ. Quo fa-
 ctum est, ut huius sententiæ diu fuerim, hūc Apho-
 rismum, non secus ac tu præcedentē, nothum, spu-
 riumq; fuisse, cum propterea, ut dixi, ex tot disse-
 ctis hydropticis. nullum unquam uiderim, cuius
 omentum aqua repletum foret. P A. Num adhuc
 forte in eadem sententia perstas? D O N. Minime.

P A.

P A. Cur ab ea igitur discessisti? **D O.** Dicam & ingenue. Cum nanq; dixisset Hippocrates, Quibus iecur aqua plenum, & reliqua: sententiamq; Galeni de uescicis ridiculam iudicasset, de agnoscenda Aphorismi ueritate desperatus, ad alia me diligentius examinanda conuertí. Fortè autè fortuna factū est (nunc tertius circiter agitur annus) ut cum quidā iocinoris affectu detineretur, ac nō parua orta esset inter nōnullos celebres satis medicos, dum adhuc uitā ageret, quæstio, nunquid eius iecur scirrho affectū fuisset, aut sola obstructione teneretur? præstita mihi occasione illū (cum mortem obijisset) aperuí, ut utra uerior sententia fuisset agnoscerem. Homine adaperto, hepar intueor duplo maius, quàm in alio quopiam unquam uiderim, crassius, productius, & amplius, foedissimiq; coloris. Quod cum primum scindere aggredior, ecce protinus effluit aquæ plurimū, ad eius instar, quæ à tumentibus cruribus profluít, ubi illis medicamenta admouentur, quæ uim ciendi uescicas habēt, luteam scilicet, uel pallentem dixeris. Illicoq; testor deum, menti subit hic Aphorismus. Quocirca denuò ipsius aliū locū scindo, tertioq; & quarto, deciesq; & amplius, semperq; à quacq; parte secta, non parua aquæ copia effluebat. Ab eoq; tempore citra mihi satis cōstitit, quid hic sibi uoluerit Hippocrates. Permolestū tamen summo pere mihi est, quod nō eam omnē aquā hauserim ac ponderauerim, erat profectò illius copia ingēs satis. **P A.** Hoc mihi à te uiro, quem ingenuū semper noui, audisse quàm gratissimum est. **D O.** At non sic plurimí dicent, qui sic Galenum legunt, ut Hippocratem ipsius præceptorem negligant.

IN LV. APHORIS.

Verum enimvero dicēt, id nequaquā fieri posse,
 remq; commentitiā hanc potius esse, cum nus-
 quam hoc apud Galenū reperiatur, præter tamen
 quod ipso quoque elici potest, si quis eum exquisi-
 tius legerit. Ab Hippocrate hæc habetur his uer-
 bis sententia: Ab hepate fit aqua intereus, cum in
 hepar pituita accesserit, et hepar ipsam susceperit,
 & humectum fuerit: statim igitur calorem huic
 exhibet, & flatum inducit, deinde temporis pro-
 gressu aqua impletur. Et rursus: Si uerò tibi uidea-
 tur aqua discessisse ab hepate. At peruicax quis-
 piam fortè dicet, non esse hæc Hippocratis Com-
 mentaria: non negabit is tamen uirorum fuisse il-
 lustrium, alioquin ei non adscriberētur. At quid
 ad hos dicam amplius? Si Hippocratem negligūt,
 Ianios adeant, inquirent, scrutentur: scient utiq;
 discisso quandoq; animalium iecore, aquæ nō pa-
 rum effluxisse, eorumq; præcipue, quæ diuturno
 quopiam morbo detinebātur. Quocirca non pos-
 sum non summopere Galenū demirari, ut quem
 latuerit, quonam interdum pacto iecur aqua re-
 pleretur, cum non esset tamen res admodum in-
 uentu difficilis. P A. Gratulor tibi Donate, quod
 nihil hætenus, non nisi duce Hippocrate in me-
 dium attuleris. D O. Non est posthac mirandum,
 quo nam pacto ad omentum protrudi queat, si
 quis uenæ portæ incessum nō ignorauerit, eiusq;
 ramī præfertim, qui ad omentum uadit. Ad eius
 namq; uerticē, unde enascitur, aqua impetu pro-
 pulsa, quampiam illic ualet uenam dirumpere,
 atq; sic in ipsum defluēs cū sui copia replere. An
 nōne poterit quoq; omentū, sic à iocinoris aqua
 per tenuissimam eiusdem membranā exudante,
 faci

facilius exeditur quam ab aqua in uescicis contenta, in decuplo ferè crassioribus; quemadmodum nec à bile in hepatis uescica longè magis acri exeditur, quæ tamen omentum ipsum cõtangit. Est insuper & tertius quidam alius, & forsan uerior modus, quem, ut nunc tamen anatomes peritioribus scrutandũ relinquo. Ex his igitur satis perspicue constat, perperam à Galeno dictum esse, horum quosdam seruari, quemadmodum seruantur quidam aqua intercutem laborantes per medicamẽta purgantia, & epithemata. Verum nõ uiderat, nullum his superesse curationi locũ. Quis nanq; audeat in tanta iocinoris imbecillitate, æris squammam cum mica panis deuorandam præbere; aut quis elaterium, aut syluestris cucumeris corticẽ, uel ex his aliquod, quæ hydropicorum aquam educunt? Tantũ autem abest, ut epithemata illis opem ferre ualeãt, ut neque etiam sectum abdomen; profundius nanq; hæc aqua residet, quàm ut his ingenijs extrahi queat, quocirca necessario intereũt, uixq; ullus, & raro admodum seruari potest. De quibus aliàs dicebat Hippocrates: Morbus est grauis, & pauci hunc effugiunt. Cui sententiæ Auicenna quoq; assentire uisus est, author nõ omnino spernendus: præter nanq; methodum nõ contemnendam, nullam ferè regulam arti necessariã omisit. Quapropter non immerito dixit ille, Cæteris particularior. Visus est quoq; præterea optimos quosque authores sectari uoluisse, Galenumq; in primis, Dioscoridem & Aeginetam; præclarior quidem habitus; si Græcas literas calluisset. Cum hoc, inquam agnouisset, dixit; Moriuntur ob uapores prauos, à materia mala eleuatos, cuius malitia con

IN LV. VAPHORIS.

tracta fuerat in uescicis ante earum disruptionem. Idē nanq; de uescicis cū Galenō putabat. Videas, quāso, quid faciat credulitas. P A. Quā maxime placet, dij boni, me ad id aui peruenisse, ut parte ab omni medicinam instauratam uiderim. In his nanque quæ ad anatomen pertinent, nō antiquis solūmodo pares, sed superiores quoq; euasimus. En tibi Vessalius, qui Galenum ineptum, & penē bardum ostendit. In simplicium præterea cognitione, quamuis aliqua nos adhuc lateant, nonnulla tamen innotescunt, seculis illis incognita, quocirca res par pari redditur. Multoq; etiam magis oblector, cum uideam ætatem nostrā cum illa & æquo forsan Marte certare. Quis nanq; in hoc Aphorismo interpretando Galenum censura dignum non iudicet? atque quod nō secus ac tu, Aphorismus intelligi debeat ac possit? D O. Audies spero in altera editione cū plures hoc, ac reliquis omnibus præstantiores: primo tamen dempto, in illo etenim mihi certe satis placui. P A. Nec iniuria quippe. Quis nanque, præter ignaros, aut proteruos, inficias ire poterit, quin in illo aliquid omnino desideretur? D O. At mihi, cum de his factis, superq; dictum sit, nonnihil adhuc ad medicinam instaurandam deesse uidetur. Proh deum si dem, quot instrumenta ad luxata instauranda atque fracturas resarciendas, à ueteribus tanto sudore ac industria elaborata desiderantur? ita, ut unum tantummodo glossocomiū Venetijs inuentum sit? Sed de tot fasciarum generibus à Galeno (ut alia omittam) tanto ingenio repertis, quid dicam? Quæ tamen apud neminem (quod sciam) præparata conspiciuntur. Quod breui tamen for
te

te fiet; iam etenim opus hoc aggredi cœpi. Quod bene quidem erit, si perfecero: sin minus, postea ri minori labore, faciliusq̄ absoluent. Caterum nondum quoque hæcenus Medicinam suam illum priscum candorem adeptam esse mihi uideatur. An nõnne animaduertis, quod à barbarie maior medicorum pars exire nescit, medicamentaq̄ per id tempus exhibere, cum agrum quiescere expediat, ut errores mille alios prætermittam, quoniam de eis amplissime clarissimus Cardanus scripsit. Et, ut de meipso dicam ingenuè, oportuit me prius artem hanc dediscere, quam ipsam didicerim, utinamq̄ didicerim. Id unum quoque dicam: Quisnam inueniatur medicus, qui cuiuspiam sanguinem mittere audeat ad animi usque deliquium: quod usque adeò interdum necessarium est, ut si id facere neglexeris, ægrotantes prorsus eneces. Ob id patres hi nostri pristini medici haud parua reprehensione digni censendi sunt, quod iniustissime in ea febre maligna, in qua deflorationibus illis cutis referta est, quas uulgus Petechie nuncupat, sanguinis missionem (ut homicidam) infamauerunt: cum in ea nullum sit præstantius remedium. Cum nanque sex uel septem, & ad summum octo sanguinis uncias haussissent, atque ob id plus satis ex humorum agitatione detrimenti ægrotis inferrent, quàm ex refrigeratione utilitatis: in hanc unanimes sententiam consenserunt, nullo pacto in hac maligna febre mitti sanguinem oportere. O duram illorum, nec iniquam sententiam dicam, qui ob sanguinis mittendi quantitatem ignorantiam, tam singulare, tamq̄ preciosum, tam denique præsentissimum præsi-

H

IN LV. APHORIS.

dium despexerunt. Num ignorabant fortè in mor-
bis extremis, remedijs etiam extremis uti oportere;
quod quamuis de sola uictus ratione in Apho-
rismis intelligi Galenus asserat, ad omnem tamen
curationis modum in arte curatiua transfudit. Hi
igitur si diligentius Hippocratem, ac exquisitius
perlegissent, inuenissent utique diuino illi uiro
parum uisum fuisse, cum sanguinè ad solam eius-
dem mutationem hausisset, Galenoq; non secus
parum uisum fuisse sanguinis mitti, si ad solam li-
bram mitteretur. Vide precor, quantopere negle-
xerint tantorum authorum monumenta. Qua de
re iuniores (ut filios) monitos uelim, ut in hac
præsertim febre sanguinis libram, & cum dimidia
quandoq; atque plus etiam intrepide mittant, ser-
uata interea corporis, uiriumq; ac rerum aliarum
ratione. Hic nunc exemplum à me ipso natum
non incongruum fuerit referre, de quo quidem
Ragusinorum uniuersa ciuitas testimonium exhi-
bebit. Cui præterea & domestici mei omnes (deo
iuuante) adhuc superstites, attestari possunt. Cum
nanque Ragusum peste cœpisset uexari, neque
tamen adhuc mali certitudo haberetur: uocatus
sum ad nobilem quandam puellam curandam,
quam febre paucula detineri dicebant. Adiui, af-
fedi, pulsum tetigi, linguam inspexi & lotium:
mæq; illic non parum temporis commorante, ec-
ce duos ostendunt carbunculos horrendos fatis.
Paucula quædam cum ordinassem (puellam nan-
que prope morientem uidebam) recessi, domum
revertor. Ecce paulò post me calefieri sentio, ca-
pitis dolore urgeri, non sine dextri femoris, atq;
sub ala tumore. Ministrum ad sanguinem mitten-
dum

dum aduoco; nullus, qui ad me accedere uelit inuenitur, eò quod puella iam è uita decesserat. Adde quod me authore, ut alij sibi cauerent, fama totam urbem repleuerat, eam peste obijisse. Quidam mihi tamen lanceolam tradidit, manuq; sinistra duas sanguinis libras (uncia una minus) à uena ie coris emisi. Nec mireris me sic ausum fuisse; nosti scio cum iunior essem quanto sanguine abundauerim. Quid præterea de toties à clarissimis nonnullis medicis repetita quæstione dicam? Nūquid in Costali morbo (uel pleuritide dixeris) inter morbi initia affectæ partis uena secunda ueniat? Cum perspicuum admodum sit, hanc fuisse Hippocratis atque Galeni mentem: quamuis secus (ut Arabes omittam) Archigenes senserit. Quod nulla alia de causa factum puto, quam quod frequentius sic curati ægròtantes, intereant. P A P. Male igitur sensit Hippocrates? D O N. Male sensit, ais: absit à seculo ut hoc asseram. Verū nonnunquam euenit, ut in ignominiam authoris uertatur, quod perperam administratur. Id enim, mi Opizone, fit, quod in hoc morbo non secus ac in enarrato, sanguinis satis non mittitur. Nec ab re fuerit (ut nunc) duo saltem recensere exempla. Nuperrime igitur uir quidam annum quinquagesimum circiter natus, calidioris humidiorisq; temperaturæ, uinis potentibus assuetus, carniūq; plurimarum esu, facie rubicunda, pleuritide detentus à seniore quodā medico curabatur. Ad quem, cum ego quoque accessissem, referebat ille (ut medicorum moris est) quænam & qua ratione fecisset. Sanguinis, inquit, primum uncias quinque misi ab eodem (Galeni more) latere; iterumq; id repe-

apud

H 2

IN LV. APHORIS.

tit, atque iterum, quin & decies forte. Nō potuit
 Excellēs Cesena, qui & ipse aderat, risum tenere;
 cum audisset hominem suam hanc parcam phle-
 botomiam tantopere extollere, qua plus sangui-
 nis satis ad inflammata[m] partem trahendo, quā[m]
 ab eadem detrahendo hominem ad hoc duxisset,
 ut ad eum deplorandum potius, quā[m] curandum
 uenissēmus, qui ad paucas illinc horas suffocatus
 interiit. Sed quid de primo huiusce rei inuentore
 dicam, maximo alioquin Galenista, cui cum no-
 bilis quidam Ragusinus, Nicolaus de Bona, hoc
 morbo detentus sese curandum praestasset, mate-
 ria tandem ad caput commutata, mihi superuo-
 eato mirabundus dicebat, Quid hoc est, quaeso,
 cum sanguinem ad octo ferē uncias miserim; ac si
 magnum quid fecisse sibi uisum fuerit, quod tan-
 tam copiam hauserit: obiit ille freneticus paulo
 post tamen. Cumq[ue] eius discipuli à me percuncta-
 rentur, quid in causa foret, ut hac methodo curati
 perirent plures, quā[m] quibus à principio tali ue-
 na secabatur? cum tamen pro certo scirent hanc
 fuisse Galeni mentem. Quibus respondi, me de
 alijs nescire, huic tamē iuueni scio, bene carnosio,
 colorato, ac plurimi roboris parum sanguinis su-
 isse extractum, cui ego non minus libra misissem;
 eosq[ue] admonui, ut in hoc morbo audenter pluri-
 mum sanguinis mitterent. Extantq[ue] penes me u-
 nius illorum litera, quibus ingentes gratias agit,
 quod illum sic admonuerim, cum raro fiat quin
 illi ex uoto succedant omnia. Audete igitur iuue-
 nes, audete, inquam, copiosius in hoc morbo san-
 guinem mittere, quod uobis maximo erit decori,
 & non paruo emulumento. Quod si quis uestrum
 fortis

fortis adeò animi non sit, ut non audeat: homini consulo, ut inter morbi inítia tali prius uenam secet, dehinc paulo post affectæ partis iecorariam. Nec ob aliam causam existimo medicos Arabes hanc uenam, uel partis affectæ oppositam, à principio morbi secasse, quàm quod à parte affecta congruam sanguinis copiam mittere non audebant: uel quòd eis fortè (ut nunc interdum etiam fit) ab ægroti affinibus non admittebatur. Quapropter cum examinate cogito, quam ob causam (absitq; quod hac ratione me extollere uelim) dicant omnes me (ut in uulgatissimo adagio est) bonas manus habere, Nullam aliam inuenio, quàm quod tempestiue, copiosiusq; sanguinem mitto. Verum cum de his satis, nundum hæctenus uideo Medicinã suam illum priscum splendorem recuperasse, sed adhuc plerique inculti spectantur. Video tamen quorundam iuuenũ cateruam tanto ingenio, & discendi feruore, cum præsertim citra rubiginem omnem ad artem se contulerint, ut & ob susceptas æui nostri clarissimorum hominum uigilias, summosq; labores, illorumq; florentissimis ingenijs non dubitem, ut ad nitorem suum eam breui deducãt. P A . Ast tu mihi indices rogo, quĩnam isti sint iuuenes: non enim te fugit paruam mihi esse eorum notitiam. D O N . En tibi duo bonarum literarum lumina, tuus Augustinus Mutinensis, & Ioannes Baptista Sufius. Sed quis Maraboto doctior aut eloquẽtior? Quis Ritio præstantior, Tintoq; solertior? Quibus accedit non minus in arte accuratissimus, quàm utriusq; linguæ peritissimus Castellus meus. Quid

IN LV. APHORIS. LIB. VII.

demum de fulgentissimo iunioris Abiosi ingenio dicam? Videor quoque mihi uideri non procul quoddam Binnianum germen Aloysium, qui præter ingenij acumen Matthæo patre medico clarissimo ortus, patruos, auunculos, auosq; illustres habet & habuit. Cui igitur secundus erit? Sunt & alij complures his haud dispares, quorum si nomina silentio inuoluo, ueniam dabunt:

ut nanque sibi finem faciam,

Dialogus iubet,

F I N I S.